

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδ. φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχ. ἀπὸ 1 ἰαν. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἴνε ἑτήσιαι — Τμητ. προηγ. φύλλον λ. 30 — Γραφ. τῆς Διοικήσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6.

25 Ἰουλίου 1876

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΡΙΚΙΟΝ ΒΑΩΚ

Συνήχεια· ἰδί σελ. 449.

Χρησιμότης πραγματικῇ, χρησιμότης ἰδανικῇ.

«Ὁ ἀὴρ, ἡ βροχὴ, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἶναι χρήσιμα χωρὶς νὰ ἔχουν ἀξίαν, ἔλεγεν ὁ Λεωνίδας ἐνθυμούμενος τοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου. Δὲν ἔχουν ἀξίαν; Οἱ βῶλοι μου ὅμως οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι χρήσιμοι ἔχουν ἀξίαν, ἀφοῦ τοὺς ἡγόρασα. Ὑπάρχουσι λοιπὸν πράγματα τὰ ὅποια ἔχουν ἀξίαν, χωρὶς νὰ ᾔναι χρήσιμα;»

Τὸ ἐσπέρας, ὅταν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος τὸν προσεκάλεσαν νὰ παίξωσι βῶλους, ἐνεθυμήθη τὴν ἀπορίαν ταύτην καὶ ἠρώτησε τοὺς φίλους του.

Δὲν ἤξευραν τί νὰ ἀπαντήσουν.

Εὐτυχῶς ὁ διδάσκαλος διήρχετο ἐκεῖθεν. — Διδάσκαλε, τῷ εἶπεν ὁ Λεωνίδας ἀφοῦ τὸν ἐχαίρετῃσεν, οἱ βῶλοι ἔχουν ἀξίαν;

— Δι' ἐμὲ ὄχι, ἀφοῦ δὲν παίζω, ἀπεκρίθη.

— Καὶ ὅμως ὁ γείτων μας ὁ Μακρῆς δὲν παίζει οὐτ' ἐκεῖνος, εἶπεν ὁ Πέτρος, καὶ ὅμως ἀγοράζει.

— Διὰ νὰ τοὺς μεταπωλήσῃ, εἶπεν ὁ Λεωνίδας.

— Ὁ κ. Μακρῆς, ἐπανέλαβεν ὁ διδάσκαλος, ἀγοράζει τοὺς βῶλους εἰς τοὺς Παρισίους, καὶ τοὺς μεταπωλεῖ εἰς τὰ παιδιὰ ὀλίγον ἀκριβώτερα διὰ νὰ ἀποζημιωθῇ διὰ τοὺς κόπους του· καὶ μὲ τὸ κέρδος ἀγοράζει χρήσιμα εἰς αὐτὸν πράγματα.

— Ἡμεῖς ὅμως, εἶπον τὰ παιδιὰ, ἀγοράζομεν τοὺς βῶλους διὰ νὰ παίξωμεν.

— Εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος, τὰ παιγνίδια εἶναι συγχωρημένα· σὰς εὐχαριστοῦν, καὶ διὰ τοῦτο εἴσθε διατεθειμένοι νὰ ἐξοδεύσητε χάριν τῆς διασκεδάσεως ταύτης. Διὰ τοῦτο, πρᾶγμα τὸ ὅποιον προξενεῖ εὐχαρίστησιν δύναται ἐπίσης νὰ ἔχῃ καὶ ἀξίαν. Ἡ διασκεδάσις ἔχει ἐπίσης τὴν χρησιμότητά της· χρησιμότητα κατωτέρας τάξεως καὶ τῆς ὁποίας, ἀναμφιβόλως, πρέπει νὰ κάμνωμεν μετρίαν χρῆσιν καὶ μόνον δι' ἀνάγκη μετὰ τὴν ἐργασίαν. Ὑπάρχουν μάλιστα πράγματα τὰ ὅποια ἔχουν ἀξίαν, ἂν καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ δὲν τὰ εὐρίσκομεν οὔτε εὐχάριστα, οὔτε χρήσιμα· ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλοι ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι τὰ ἐπιθυμοῦν διὰ τοῦτον ἢ δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον, καὶ ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι οὐ-

τοι εἶναι διατεθειμένοι νὰ τὰ ἀγοράσωσι, τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἔχουν ἀξίαν.

Λεωνίδας. — Ὡστε ὅ, τι πωλεῖται ἢ ἀγοράζεται ἔχει ἀξίαν;

Διδάσκαλος. — Εἴπωμεν μᾶλλον ὅτι πᾶν ἀντικείμενον, ἢ πᾶσα ὑπηρεσία, ἣν ἐπιθυμεῖ τις νὰ προμηθευθῇ διὰ πληρωμῆς, ἔχει ἀξίαν. Ὄνόμασέ με ἀντικείμενα, ἅτινα ἀγοράζει τις εὐχαρίστως.

Πέτρος. — Ἄρτον, ἐνδύματα, βιβλίον, ἵππον, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Διδάσκαλος. — Ὄνόμασέ με τώρα ὑπηρεσίας, ἃς προμηθεύεται τις διὰ πληρωμῆς.

Παῦλος. — Τὸ σκάψιμον, τὸ θέρισμα, τὸ ξάψιμον.

Λεωνίδας. — Ὅλαι αἱ ἐργασίαι, ὅλοι οἱ ἐργάται πληρώνονται.

Διδάσκαλος. — Ἀνέφερες ἐργασίας διὰ τῶν χειρῶν γινομένας· ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐργασίαι, ἃς πληρώνει τις.

Λεωνίδας. — Πληρώνονται αἱ ἐπισκέψεις τοῦ ἱατροῦ.

Διδάσκαλος. — Καὶ ἡ μάθησις, δὲν ἔχει ἀξίαν;

Λεωνίδας. — ὦ! Ἐγὼ εἶμαι πολὺ εὐτυχὴς διότι γνωρίζω νὰ ἀναγινώσκω.

Πέτρος. — Καὶ ἐγὼ διότι ἤξεύρω νὰ λογαριάζω. Ἡ μητέρα μὲ βάζει καὶ κάνω ὅλους τοὺς λογαριασμούς.

Διδάσκαλος. — Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν, ὅτι τὰ τε πράγματα καὶ αἱ ἐργασίαι, αἱ φανταστικὴν ἔχουσαι τὴν ὠφέλειαν — πράγματα ἀρεσκείας ἀπλῆς — ἔχουν ἀξίαν, ἔμα ὑπάρχουν ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ τὰ ἀποκτήσουν διὰ χρημάτων.

Ἡ ἰδιουκτησία.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν συνομιλίαν ταύτην, ζωηρὰ συζήτησις ἡγήθη ἐν τῇ αὐτῇ τῆς σχολῆς κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως μετὰ τοῦ Λεωνίδα καὶ τοῦ Δημητρίου. Ὁ Λεωνίδας εὗρεν ἕνα βῶλον καὶ ἐπειδὴ ὁ Δημήτριος εἶχε χάσει ἕνα, τὸν ἐζήτησε ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Λεωνίδας ὑπεστήριξεν ὅτι πολλοὶ βῶλοι χάνονται, ὅτι ἔχασε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ ὅτι εὗρε μᾶλλον ἕνα ἐκ τῶν ἰδικῶν του.

Ὁ Φίλιππος τότε ἐσκέφθη νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Δημήτριον ἐὰν ὁ βῶλος τὸν ὅποιον ἔχασεν ἦτον μικρὸς ἢ μέγας.

—³Ητο μεγάλος, ἀπήντησεν ὁ Δημήτριος.
 Ἄλλ' ἀπεδείχθη ὅτι ὁ εὐρεθεὶς βῶλος ἦτον μικρὸς καὶ ὁ Λεωνίδας τὸν ἐκράτησε.

Ὁ διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἤκουσε πάντα ταῦτα ἀπαρατήρητος, ἐπλησίασε τότε, ἵνα ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου συμβάντος ἐξαγάγῃ τὴν πρέπουσαν διδασκαλίαν.

— Εἶδον, εἶπεν, ὅτι ἐννοεῖτε τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας, χωρὶς νὰ σᾶς τὸ μάθῃ τις. Ἐάν τις ἐξ ὑμῶν ἔκαμνεν ἕνα ἀετὸν, ἢ ἐὰν ὁ πατήρ του τῷ ἐδίδε μίαν σβοῦραν, εἴτε ἕνα βῶλον, θεωρεῖ τὸν ἀετὸν τοῦτον, τὴν σβοῦραν, τὸν βῶλον, ὡς ιδιοκτησίαν του, ἢν δύναται νὰ κάμῃ, ὅ,τι θέλει. Εἶναι ἀπόλυτος κύριος, καὶ ἐν ἀνάγκῃ θὰ ὑπερασπίζετο γενναίως τὸ δικαίωμά του, ὅπως θὰ ὑπερασπίζεται τὰ ὧτά του, ἐὰν κανεὶς ἤθελε νὰ τοῦ τὰ κόψῃ.

Καὶ πρέπει νὰ γείνηται τοῦτο.

Διατί;

Διότι ἡ βεβαιότης τῆς ἀπολαύσεως παντὸς κεκτημένου πράγματος σᾶς δίδει μεγάλην ἐνέργειαν καὶ ἐπιμονήν· θέλει τις νὰ αὐξήσῃ ὅ,τι ἔχει, καὶ ἡ ιδιοκτησία καταντᾷ οὕτω τὸ αἷτιον τῆς διπλοσυστάσεως, καὶ πολλάκις τῆς δεκαπλασσίας καὶ ἑκατονταπλασσίας τῆς παραγωγῆς· ἐκεῖ ἐνθα ἄλλοτε ἑκατὸν ἄγριοι ἐκοπίαζον νὰ εὕρωσι τὴν τροφήν των, βλέπει τις σήμερον δέκα χιλιάδας οικογενείας, ἐκ τῶν ὁποίων ἑκάστη ἔχει τὴν ιδιοκτησίαν καὶ βιομηχανίαν της, ζώσας ἐν ἀφθονίᾳ.

Ἐὰν ἡ ιδιοκτησία δὲν ὑπῆρχε, οὐδεὶς θὰ ἐφύτευε δένδρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄλλος ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ νὰ κόψῃ τοὺς καρποὺς, οὐδεὶς θὰ ἔκτιζεν οἰκίαν, τὴν ὁποίαν ἄλλος ἠδύνατο νὰ κατοικήσῃ ἀντ' αὐτοῦ, οὐδεὶς θὰ ἀνέτρεφεν ἵππον, ἐὰν ὁ γείτων του ἠδύνατο νὰ τὸν οἰκαιοποιήσῃ, οὐδεὶς θὰ ἔσπειρε λιναρίον, διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἐξ αὐτοῦ ὕφασμα ὁ τυχὼν διαβάτης.

Δύνασθε, τέκνα μου, νὰ φαντασθῆτε τόπον ἐνθα ἕκαστος θὰ ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ ἀτιμωρητὴ τὰ πράγματα τῶν ἄλλων; Ὁ Ἰωάννης θὰ ἠδύνατο νὰ ἀρπάξῃ τὴν σβοῦραν τοῦ Πέτρου, καὶ ὁ Φίλιππος τὴν στεφάνην τοῦ Ἰακώβου. Ἐπεθυμοῦσατε νὰ ζήσητε εἰς ἕνα τοιοῦτον τόπον;

— Ὁχι, ὅχι, ὅχι, ἀνέκραξαν τὰ παιδιά.

— Ἰδῶμεν τώρα πῶς δύναται τις νὰ προμηθευθῇ ιδιοκτησίαν, δηλ. ἀντικείμενόν τι, ἐμβλίον, βούν, οἰκίαν, γῆν, ἀνέκοντα ἤδη εἰς ἄλλον;

— Ἀγοράζει, ἀπήντησεν ὁ Φίλιππος.

— Δηλαδή δίδει τίς τι εἰς ἀντάλλαγμα, λέγει ὁ διδάσκαλος. Καὶ πῶς ἀκόμη;

— Τὸ λαμβάνει ὡς δῶρον, ἀπήντησεν ὁ Ἰωάννης.

— Ὑπάρχουν ἄλλοι τρόποι ἀκόμη;

— Νὰ τὸ λάβῃ τις διὰ κληρονομίας, λέγει ὁ Πέτρος.

— Δύναται νὰ τὰ εὕρῃ τις ἀκόμη, ἀλλὰ διακιοῦται νὰ τὰ οἰκαιοποιήσῃ μόνον, ὅταν τὰ εὐρεθέντα δὲν ἀνήκωσιν εἰς οὐδένα. Ὑπάρχουσι χωραὶ ἄνευ κατοίκων. Δύναται τις εἰς τὰς χώρας ταύτας νὰ περιτερίσῃ γαίαν, νὰ τὰς καλλιεργῇ, νὰ κτίσῃ οἰκίαν καὶ νὰ τὴν κατοικήσῃ, καὶ αἱ γαῖαι αὗται καὶ ἡ οἰκία αὕτη καταντῶσι νομίμως ἡ ιδιοκτησία τοῦ κατασκευάσαντος διὰ τῆς ἐργασίας του ταῦτα.

Τὸ ὕδωρ ἐπίσης τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπὸ τὴν γῆν δὲν ἀνήκει εἰς οὐδένα, ἀλλ' ἐὰν κατασκευάσω φρέαρ, τὸ ἐν τῷ φρέατι εἰσερχόμενον ὕδωρ μοὶ ἀνήκει, καὶ δύναμαι νὰ τὸ δώσω, ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ νὰ τὸ πωλήσω. Οἰκαιοποιήθην τὸ ὕδωρ τοῦτο διὰ τῆς ἐργασίας μου, ἢ, ὅπερ τὸ αὐτὸ, δι' ἐμμίσθου ἐργασίας, ἥτοι διὰ χρημάτων ἃτινα ἐκέρδισα δι' ἄλλου τρόπου, καὶ ὅ,τι μοὶ ἀνήκει, δύναμαι νὰ τὸ διαθέσω ὅπως θέλω, σεβόμενος πάντοτε τοὺς νόμους τῆς ἠθικῆς.

A. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

"Ἐπειτα συνέχισα."

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

Συνέχεια (ὁ 2ος σελ. 450).

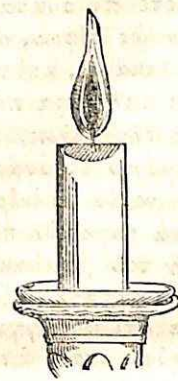
Ἄς ἰδῶμεν τώρα τὸν φωτισμὸν. Θ' ἀνάψω ἐν κηρίον ἢ δύο, διὰ νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ ἔργον τοῦ προορισμοῦ των. Τὸ κηρίον καὶ ὁ λύχνος εἶναι, τὸ ἡξεύρετε, δύο διάφορα πράγματα. Διὰ νὰ κατασκευάσῃτε λύχνον γεμίζετε δι' ἐλαίου ἐν δοχεῖον, ἔπειτα θέτετε ἐπ' αὐτοῦ ὀλίγον βαμβάκιον ἐπίτηδες ἡτοιμασμένον, καὶ τέλος ἀνάπτετε τὸ ἄνω ἄκρον ταύτης τῆς θρυαλλίδος. Ὅταν ἡ φλόξ καταβῇ μέχρι τοῦ ἐλαίου, τότε σβύνει ἐκεῖ, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ καίῃ εἰς τὸ ἐπάνω μέρος. Ἰσως μ' ἐρωτήσητε πῶς τὸ ἐλαίον, ἀφ' οὗ δὲν καίει μόνον του, ἀναβαίνει εἰς τὸ βαμβάκιον, καὶ καίει ἐκεῖ; Ἀμέσως θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τούτου. Ἀλλὰ δὲν σᾶς φαίνεται ἀκόμη θαυμαστότερον πῶς καίει ἐν κηρίον; Διότι αὐτὸ εἶναι οὐσία στερεά, καὶ δὲν περιέχεται ἐντὸς δοχείου. Πῶς ἡ στερεὰ αὕτη οὐσία ἀναβαίνει εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶναι ἡ φλόξ; Πῶς, ἐν ᾧ δὲν εἶναι ῥευστὴ, καὶ πῶς, ὅταν γίνηται ῥευστὴ, ἐξακολουθεῖ νὰ συνέχεται; Τοῦτο εἶναι ἀληθῶς θαυμαστὸν εἰς τὸ κηρίον.

Ὑπάρχουσιν εἰς τὴν αἰθούσαν ταύτην ῥεύματα ἀέρος ἃτινα θὰ μᾶς βοηθήσωσιν εἰς μερικὰ τῶν πειραμάτων ἡμῶν, εἰς ἄλλα ὅμως θὰ μᾶς ἐνοχλήσωσι. Διὰ ν' ἀποφύγωμεν τοῦτο θὰ προσπαθήσω νὰ κατορθώσω φλόγα ἥσυχον καὶ κανονικὴν, διότι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ σπουδάσωμεν ἐν ἀντικείμενον ὅταν παρουσιάζωνται προσκόμματα ξένα πρὸς αὐτό. Ἄς μεταχειρισθῶμεν τὸν τρόπον ὃν μεταχειρίζονται ὅσοι ἀνάπτουσι κηρία εἰς τὸ ὑπαιθρον, εἰς τοὺς ἐξώστους ἢ εἰς τὰ

παραπήγματα πλουσίων ὀψοπωλείων. Ἴδου ὁ ὑάλινος αὐτὸς κύλινδρος. Αὐτὸς τίθεται περὶ τὸ κηρίον, καὶ ἠμπορεῖ, ὡς βλέπετε, κατὰ θέλησιν νὰ καταβιβάζεται ἢ νὰ σύρῃται ὑψηλότερον. Ἐντὸς αὐτοῦ ἡ φλόξ τοῦ κηρίου δὲν κινεῖται, καὶ ἠμποροῦμεν ἀνέτως νὰ τὴν ἐξετάσωμεν.

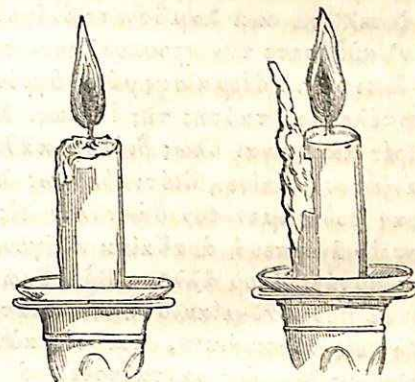
Κάτω, ὡς βλέπετε, ὑπὸ τὸ καίόμενον φτίλλιον σχηματίζεται ἐν κανονικὸν κύρωμα· ἃς τὸ ὀνομάσωμεν κοτύλην. Ἡ θερμότης τῆς φλογὸς ἀποτελεῖ ῥεῦμα, καὶ ὁ ἀήρ αὐτοῦ, πνέων εἰς τὴν ἐξωἐπιφάνειαν τοῦ κηροῦ ἢ τοῦ ἀλείμματός, καθιστᾷ τὰ χεῖλη τῆς κοτύλης ψυχρότερα παρὰ τὸ ἐντὸς αὐτῆς. Τοῦτο λοιπὸν τὸ ἐντὸς ἀναλύεται ὑπὸ τῆς φλογὸς, ἢ τις καταβαίνει διὰ τοῦ φτίλλιου ἕως ὅπου δὲν ἠμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω χωρὶς νὰ σβύσῃ· τὸ ἔξω ὅμως μέρος δὲν ἀναλύεται. Ἄν ἀποτελέσω ῥεῦμα ἀέρος πρὸς τὰ δεξιά ἢ πρὸς τ' ἀριστερά, ἡ κοτύλη μου θὰ διαβῇ, καὶ ἡ ἀναλελυμένη ὕλη θὰ καταρρεύσῃ εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ κηρίου. Ἡ δύναμις τῆς βαρύτητος, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκειται ὁ κόσμος ὁλόκληρος, διακτρεῖ τὸ ῥευστὸν τοῦτο εἰς ὀριζόντιον θέσιν· ἅμα ὅμως ἡ κοτύλη παύσῃ οὕσα ἡ ἰδία ὀριζόντιος, χύνεται φυσικῶς καὶ τὸ ῥευστὸν διὰ τῆς ἀνοιγομένης ὑδρορρόης. Ἡ κοτύλη λοιπὸν σχηματίζεται διὰ τοῦ κανονικοῦ ῥεύματος τοῦ ἀέρος, τοῦ ἐπενεργοῦντος εἰς ὅλα ἐνταυτῷ τὰ σημεῖα, καὶ προφυλάττοντος τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν ἀπὸ τῆς θερμότητος. Κάμνεια καύσιμος ὕλη δὲν εἶναι κατάλληλος πρὸς κατασκευὴν κηρίου ἂν δὲν ἔχῃ τὰς ιδιότητας αἵτινες τῇ ἐπιτρέπουσι νὰ σχηματίξῃ ταύτην τὴν κοτύλην.

Ἐξαιρεῖται μόνον ἐν εἶδος ξύλου σπογγοειδοῦς, εὐρισκομένου εἰς τῆς Ἰρλανδίας τὰ καυσόχωματα, καὶ περιέχοντος ἐντὸς του τὴν ὕλην ἣτις τρέφει τὴν φλόγα. Τώρα ἐννοεῖτε διατί αἱ ὠραιαὶ ῥαβδωταὶ ἐκεῖναι λαμπάδες, τὰς ὁποίας σᾶς ἔδειξα, δὲν εἶναι καλὰ κηρία· διότι ἡ κοτύλη αὐτῶν δὲν ἔχει τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο λεπτὸν καὶ καταστρόγγυλον χεῖλος. Βεβαίως ἐννοήσατε μέχρι τοῦδε ὅτι ἡ ὠραιότης τῶν πραγμάτων συνίσταται εἰς τὴν ἐντέλειαν, δηλαδή τὴν χρησιμότητα αὐτῶν. Ἐντελὲς πρᾶγμα δὲν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς τέρπει τὴν ὄρασιν, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ καλῆτερα τὸν σκοπὸν του. Τὸ κηρίον τοῦτο σᾶς φαίνεται ὠραῖον, ἀλλὰ δὲν καίει καλῶς, διότι προξενεῖ ῥεῦμα ἀνώμαλον, καὶ ἐπομένως ἀνώμαλος εἶναι καὶ ἡ κοτύλη αὐτοῦ. Τοῦ ἀναβαίνοντος ῥεύματος θὰ ἰδῇτε τ' ἀποτελέσματα, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ τὰ παρατηρήσετε, ὅταν μικρὸς ῥυαξ ἀλείμματος ἐκχειλί-

Σχ. 5.

ζει ἀπὸ ἐν μέρος τῆς κοτύλης, ῥέει εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ κηρίου, καὶ καθιστᾷ αὐτὸ χονδρότερον ἀπὸ τὸ ἐν μέρος. Ὅταν καίηται τὸ κηρίον, ἡ προσθήκη αὐτῇ μένει ὡς μικρὸς στύλος ὀρθός, παράλληλος πρὸς τὸ φτίλλιον, καὶ δὲν καίεται. Ἐπειδὴ ὑφίσταται ὑπεράνω τῆς λοιπῆς καύσιμου ὕλης, περικυκλοῦται εὐκολώτερον ὑπὸ τοῦ ἀέρος, καὶ διὰ τοῦτο ψυχραίνεται περισσότερον, καὶ ἠμπορεῖ ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν θερμότητα τῆς ἐξίας, δηλαδή τῆς φλογὸς ἣτις εἶναι πλησιεστάτη. Τὰ μεγαλῆτερα λάθη ὅσα γίνονται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν κηρίων, ἢ καὶ ὅπου δήποτε, μᾶς διδάσκουσι πολλάκις πράγματα τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν θὰ ἐμανθάνομεν, ἂν δὲν ἐγίνετο κἀνὲν σφάλ-

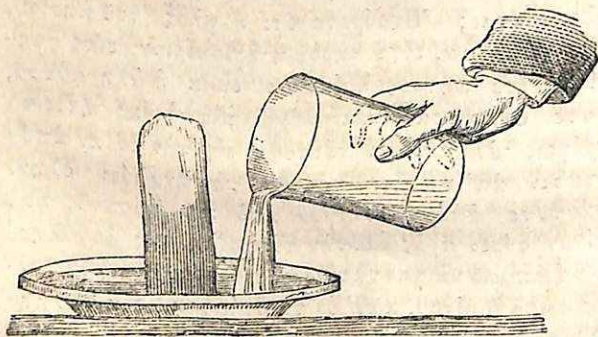

Σχ. 6.

μα. Σπουδάζομεν δ' αὖ νὰ γίνωμεν φιλόσοφοι, καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁσάκις σᾶς ἐκπλήττει κἀνὲν ἀποτέλεσμα, ἂν εἶναι μάλιστα νέον αὐτὸ, ποτὲ δὲν θὰ λησμονῆτε νὰ ἐρωτᾶτε: «Ἀλλὰ διατί τοῦτο; Τίς εἶναι ἡ αἰτία;» Μέχρι τέλους θὰ εὕρισκετε τὴν ἀπόκρισιν.

Ὡς πρὸς τὰ κηρία ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ ἄλλο τι. Πῶς τὸ ῥευστὸν ἐξέρχεται ἐκ τῆς κοτύλης, πῶς ἀναβαίνει ὡς ἐκεῖ ὅπου φλογίζεται; Ἡξεύρετε ὅτι ἡ φλόξ τοῦ κηρίου, εἴτε ἀλείμμα, εἴτε κηρὸς ἢ ἁγιοκέριον, εἴτε γεατίνη, εἴτε κήτους λεύκωμα εἶναι ἡ ὕλη αὐτοῦ, ποτὲ δὲν καταβαίνει μέχρι τῆς οὐσίας ἣτις τὸ τρέφει, ἀλλὰ μένει πάντοτε εἰς τὴν ἰδίαν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς, καὶ δὲν τὴν ἀναλύει ὕλην. Πάντοτε ἀπέχει ὀλίγον ἀπὸ τοῦ ῥευστοῦ, καὶ μόνον σύρει πρὸς ἑαυτὴν τὰ χεῖλη τῆς κοτύλης. Δὲν ἠμπορῶ νὰ φαντασθῶ ὠραιότερον φυσικὸν συνδυασμὸν ἐκείνου, καθ' ὃν τὰ διάφορα μέρη τοῦ κηρίου τοῦτου ἀλληλοχρῶνται καὶ ἀλληλοβοηθοῦνται. Μία τῶν εὐφλογιστότερον ὕλων καιομένην βαθυλὴν καὶ κατ' ὀλίγον, χωρὶς νὰ τὴν καταλάβῃ ὀλην ἡ φλόξ, θὰ σᾶς φανῇ πρᾶγμα πολὺ παράδοξον, ὅταν συλλογισθῇτε ποῖα εἶναι ἡ δύναμις τῆς φλογὸς, καὶ πόσον ὀλίγος καιρὸς τῇ χρειάζεται ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις διὰ νὰ καταστρέψῃ τὸν κηρὸν ὅστις τὴν τρέφει. Ἡξεύρομεν πόσον εὐκόλως θὰ ἠνάγκαζε τὴν καύσιμον ὕλην ν' ἀλλάξῃ μορφήν, ἂν πολὺ τὴν ἐπλησίαζε.

Ἀλλὰ πῶς ἡ φλόξ κυριεύει τὴν καύσιμον ὕλην; Τοῦτο μᾶς φέρει εἰς τὴν περιεργολάτῃν ζήτημάτων τῆς φυσικῆς, εἰς τὴν τριχῶδη ἑλξίν· «Τὴν τριχῶδη ἑλξίν;» λέγετε. Τί σχέσιν ἔχουσιν αἱ τρίχες; Ἀδιάφορον τὸ ὄνομα. Ἄς μὴ ἐπιμείνωμεν εἰς αὐτό. Ἐφευρέθη εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ἦτον ἀκόμῃ ἀκριβῶς γνωστὴ ἡ δύναμις αὐτῆς. Ὅπως δὴ ποτε, δι' αὐτῆς ἡ ὕλη ἦτις τρέφει τὴν φλόγα σύρεται καὶ ἐναποτίθεται εἰς τὸ μέρος ὅπου γίνεται ἡ φλέξις, καὶ τοῦτο οὐχὶ ὅπου τύχη, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς καύσεως. Ἄς σᾶς δώσω ἐν ἡ δὴ παραδείγματα τῆς τριχῶδους αὐτῆς ἐνεργείας, ἥτοι τῆς ἑλξεως δι' ἧς δύο οὐσίαι, ἐξ ὧν ἡ μία δὲν διαλύει τὴν ἄλλην, συνδέονται. Ὅταν πλύνετε τὰς χεῖράς σας, τὰς βρέχετε ἐντελῶς, καὶ λαμβάνετε ὀλίγον σαπῶνιον διὰ ν' αὐξήσετε τὴν προσκόλλησιν τοῦ ὕδατος, καὶ ἔπειτα τὸ δέμα σας μένει ὑγρόν. Τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα ταύτης τῆς ἑλξεως. Μάλιστα ἂν αἱ χεῖρές μας εἶναι ὅλως διόλου καθαραὶ, — ὅταν βυθίσωμεν τὸν δάκτυλον εἰς τὸ νερόν, τὸ νερὸν ἀνέρπει ἢ ἀναβαίνει ὀλίγον ὑψηλότερον εἰς αὐτόν. Ἰδοὺ ἄλλο. Ἐδῶ ἔχω οὐσίαν τινὰ ἱκανῶς πορώδη, μίαν στήλην ἄλατος. Τὴν θέτω ὀρθὴν εἰς τὸ πινάκιον, καὶ εἰς αὐτὸ χύνω ὅχι ἀπλοῦν νερόν, ὡς φαντάζεσθε, ἀλλὰ ρευστόν τι περιέχον ὅσον ἄλας ἡμπορεῖ νὰ περιλάβῃ· ὥστε ὅτι θὰ ἰδῇτε δὲν θὰ προέλθῃ ἐξ ἀναλύσεως τινος τῆς στήλης τοῦ ἄλατος. Φαντασθῆτε ὅτι τὸ πινάκιον περιστᾷ ἐν κηρίῳ, ἢ τὴν κοτύλην αὐτοῦ, ἢ στήλη ἄλως τὸ φτίλλιον, καὶ τὸ ὑγρὸν τοῦτο τὸν ἀναλελυμένον κηρόν. Ἐχρωμάτισα τὸ ὑγρὸν διὰ νὰ ἡμπορέσετε καλῆτερα νὰ ἰδῇτε πῶς ἐνεργεῖ. Ἰδέτε ὅτι ὅσον τὸ χύνω εἰς τὸ πινάκιον, εἰσέρχεται καὶ ἀναβαίνει εἰς τὴν στήλην τοῦ ἄλατος.

Σχ. 7.

Ἄν τὸ κυανοῦν αὐτὸ ὑγρὸν ἦτον καύσιμον, καὶ ἂν ἐθέτομεν φτίλλιον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἄλατος, τὸ ὑγρὸν θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὸ βαμβάκιον καὶ θὰ ἔκαιε. Περιεργολάτῃ εἶναι αὕτη ἡ ἐνέργεια καὶ ὅλα τὰ κατ' αὐτήν. Ὅταν νίπτεσθε λαμβάνετε τὸ χειρόμακτρον, καὶ αὐτὸ ἀπορροφᾷ τὸ νερόν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, δηλαδὴ διὰ τῆς ἰδίας ἑλξεως τὸ ἄλειμμα ποτίζει τὸ

φτίλλιον τοῦ κηρίου. Συμβαίνει ἐνίοτε ἐξ ἀπροσεξίας ἐν μικρὸν παιδίῳ (εἶδα πολλάκις καὶ μεγάλους, ἔχοντας πολλὴν τάξιν εἰς ὅλας τὰς πράξεις, νὰ γίνωνται ἐνοχοὶ αὐτῆς τῆς ἀπροσεξίας), ἀφ' οὗ νιφθῇ, ῥίπτει τὸ προσόψιον εἰς τὸ χεῖλος τῆς λεκάνης, ὥστε ἡ μία ἄκρα αὐτοῦ βρέχεται. Ἡξεύρετε τί συμβαίνει; Τὸ προσόψιον ἐχρησίμευσεν ὡς σίφων, ἀπορροφᾷ ταχέως ὅλον τὸ νερὸν τῆς λεκάνης, καὶ τὸ χύνει κατὰ γῆς. Διὰ νὰ διακρίνετε καλῆτερα πῶς αἱ οὐσίαι ἐνεργοῦσιν ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἔφερα ἐδῶ ἐν ἀγγεῖον κατεσκευασμένον ἐξ ὑφάσματος μεταλλικοῦ, καὶ περιέχον νερόν. Ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀγγείου τούτου δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ βαμβάκος ἢ τοῦ βαμβάκερου ὑφάσματος· ὥστε καὶ ἐνίοτε κατασκευάζονται μεταλλικὰ φτίλλια. Βλέπετε ὅτι τὸ ἀγγεῖόν μου εἶναι πορώδες· διότι ἂν χύσω νερόν ἀπ' ἐπάνω, τὸ νερὸν ἐκρέει κάτωθεν. Δύσκολον θὰ σᾶς ἦτον νὰ μοὶ ἀποκριθῇτε ἂν σᾶς ἠρώτων εἰς ποίαν κατὰστασιν εἶναι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, τί περιέχει, καὶ διατί ὅ,τι περιέχει μένει ἐντὸς αὐτοῦ. Εἶναι πλήρες νεροῦ· καὶ ὅμως βλέπετε ὅτι τὸ νερὸν ἐμβαίνει εἰς αὐτὸ καὶ ἐξέρχεται, ὡς ἂν ἦτον κενόν. Ἀρκεῖ νὰ τὸ κενώσω διὰ νὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω. Ἰδοὺ δὲ ὁ λόγος τούτου τοῦ μυστηρίου. Τὸ μεταλλικὸν ὑφάσμα, ὅταν ἄπαξ βραχῇ, μένει βρεγμένον· εἶναι δὲ τόσον πυκνῶς ὑφασμένον, ὥστε τὸ ὑγρὸν σύρεται ἀπὸ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο μέρος μετὰ δυνάμεως τοσαύτης, ὥστε μένει ἐντὸς τοῦ ἀγγείου, ἂν καὶ εἶναι πορώδες αὐτό. Οὕτω καὶ τὰ μόρια τοῦ ἀναλελυμένου αλείμματος ἀναβαίνουν εἰς τὸ βαμβάκιον, καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ φτίλλιου. Ἀλλὰ μόρια ἔρχονται κατόπιν αὐτῶν, συρόμενα ὑπὸ ἀμοιβαίας ἑλξεως, καὶ καθ' ὅσον φθάνουσι πλησίον τῆς φλογός, ἀνάπτουσι.

Ἐπεται συνέχεια.

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ο ΜΟΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΑΥΡΟΣ ΤΟΥ

Ἦτο ὠραία θερινὴ πρωΐα τοῦ ἔτους 1630. Ἡ Σεβίλλη, πόλις τῆς Ἰσπανίας, ἔλαμπεν ἐν ὅλῃ τῇ μεσημβρινῇ αὐτῆς μεγαλοπρεπείᾳ. Νέοι τινὲς διηυθύνοντο εὐθύμως ἄδοντες πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ διασέμου ζωγράφου Μουρίλλου, ἐνθα ἐδιδάσκοντο τὴν ζωγραφικὴν. Ἦσαν οὗτοι ὁ Κάρλος, ὁ Φερνάνδης, ὁ Μένδης, ὁ Ἰστρουίτζ, ὁ Γονζάλες καὶ ὁ Κορδόβας, νέοι ζωηροὶ καὶ πλήρεις σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν μέγαν αὐτῶν διδάσκαλον.

Ἀνέβησαν ἐν σώματι τὴν εὐρείαν κλίμακα καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς σχολῆς.

Ὁ διδάσκαλος δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμῃ· καὶ ἐν τοσοῦτῳ οἱ μαθηταὶ ἠτοίμαζον τοὺς πίνακας τῶν καὶ ἐξήταζον τὰς ἐργασίας τῶν.

«Μὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον, ἀνέκραξεν αἰφνης ὁ Ἰστρουίτζ· ποῖος ἐξ ὑμῶν ἔμεινε χθὲς τὸ ἐσπέρας τελευταῖος ἐν τῷ σχολείῳ;

«Κοιμάσαι, ἀπεκρίθη ὁ Κορδόβας, ἢ δὲν ἐνθυμεῖσαι ὅτι ὅλοι ἐξήλθομεν ὁμοῦ;

«Καὶ ὅμως, εἶπεν ὁ Ἰστρουίτζ ἀνυπομόνως, χθὲς τὸ ἐσπέρας ἐκαθάρισα ἐπιμελῶς τὸν πίνακά μου, καὶ σήμερον ἰδοὺ τὸν πάλιν πλήρη χρωμάτων, ὡς ἐὰν καθ' ὅλην τὴν νύκτα νὰ ἔγεινε χρῆσις αὐτοῦ.

«Περίεργον πρᾶγμα, ἀνεβόησεν ὁ Κάρλος, πάλιν ἓνα ἀνθρωπίσκον ἐπὶ τοῦ πίνακος μου, καὶ σᾶς βεβαιῶ, δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος ἡ εἰκὼν· ἐπεθύμουν ὅμως νὰ μάθω, τίς διασκεδάζει καθ' ἐκαστὴν ζωγραφίζων ἐπὶ τοῦ τοίχου ἢ ἐπὶ τοῦ πίνακος μου· χθὲς μάλιστα ὑπῆρχεν ὠραία κεφαλὴ ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Φερνάνδης.

«Στοιχηματίζω, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ὅτι ὁ Ἰστρουίτζ εἶναι ὁ ἐνασμενιζόμενος εἰς ταῦτα.

«Σοὶ ὀρκίζομαι ὅτι οὐδὲ ἐπλησίασά ποτε τὸν πίνακα ἐνὸς ἄλλου.

«Μὴ ὀρκίζεσαι, Ἰστρουίτζ, σὲ πιστεύομεν· δὲν εἶσαι οὔτε ἱκανὸς νὰ ζωγραφίσῃς τόσον καλᾶ.

«Οἱ χρωστῆρές μου εἶναι ὅλοι ἡφανισμένοι, ἀνέκραξεν ὁ Γονζάλες. Μὰ τὸν προστάτην τῆς Ἰσπανίας, ἐνταῦθα συμβαίνει τι μυστηριώδες.

«Μήπως καὶ σὺ πιστεύεις, ὡς ὁ μαῦρός μας ὁ Σεβαστιανὸς, ὅτι ὁ πράττων τὰ παράδοξα ταῦτα εἶναι ὁ Ζόμβης, τὸ φάντασμα τῶν Ἀράβων;

«Τῇ ἀληθείᾳ, ἐὰν ὁ Ζόμβης ἦναι ὁ ἐκτελὼν τὰς ὠραίας ταύτας εἰκόνας, εἶπεν ὁ Μένδης, ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ μοὶ τελειώσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας μου, τὴν ὁποίαν μὲ ὅλας τὰς προσπαθείας μου δὲν δύναμι νὰ κατορθώσω.

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Μένδης ἐπλησίασεν εἰς τὸν πίνακά του, ὅτε αἰφνης ἔμεινεν ὠχρὸς καὶ ἄναυδος.

Ὁραία κεφαλὴ Παναγίας, πρὸ μικροῦ μὲν σχεδιασθεῖσα, ἀλλὰ θαυμασία τὴν ἐκφράσιν, διέλαμπεν ὡς οὐράνιον τι πλάσμα ἐν μέσῳ τῶν λοιπῶν τοῦ πίνακος τοῦ προσώπων.

«Τί συμβαίνει; τί ἴσασθε ὅλοι ἀκίνητοι ἐνώπιον τοῦ πίνακος τοῦ Μένδης; ἠρώτησε φωνὴ τραχεῖα καὶ διδασκαλική. Οἱ μαθηταὶ ἐταράχθησαν, καὶ ἐχαιρέτισαν μὲ σέβας τὸν ἄνδρα, ὅστις αὐστηρὸς ἐστάθη εἰς τὸ μέσον αὐτῶν. Ἦτο οὗτος ὁ Μουρίλλος, ὁ διδάσκαλός των.

«Ἰδέτε, διδάσκαλε, ἰδέτε τὴν ὠραίαν αὐτὴν κεφαλὴν, ἀνέκραξαν ὅλοι, δεικνύοντες τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Μένδης.

«Ποῖος ἐζωγράψισε τὴν κεφαλὴν ταύτην; ἠρώτησεν ὁ Μουρίλλος. Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι ἐσιώπων· —Εἰπέτε μοι λοιπὸν, προσέθηκε, ποῖος ἐσχέδιασε καὶ ἐζωγράψισεν αὐτὴν τὴν κεφαλὴν; Ὁ ζωγράφισας αὐτὴν θέλει ποτὲ γεῖναι ὅλων ἡμῶν διδά-

σκαλος! Ὅποια χάρις! ὁποία φυσικότης! ὁποία θαυμασία ἐκφράσις! —Μένδης, εἶναι ἔργον σου τοῦτο;

«Ὁχι, διδάσκαλε, ἀπεκρίθη ὁ Μένδης.

«Ἰδικόν σου ἔργον εἶναι, Ἰστρουίτζ; ἰδικόν σου, Κορδόβας; ἰδικόν σου, Φερνάνδης;

Πάντες ἠρνήθησαν.

«Ἐν τοσοῦτῳ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος, ἡ κεφαλὴ αὕτη δὲν ἔπρεσεν ἀφ' ἑαυτῆς ἐπὶ τοῦ πίνακος.

«Καλὰ λέγω, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ὁ νεώτερος πάντων· ἐνταῦθα συμβαίνει τι μυστηριώδες, καὶ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι φαντάσματα ἔχουν ἐδῶ τὴν οὐράν των.

«Καὶ τί, παρκαλλῶ, συμβαίνει; ἠρώτησεν ὁ Μουρίλλος, χωρὶς νὰ ἀποσπάσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπὸ τοῦ πίνακος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐζωγραφισμένη ἡ κεφαλὴ τῆς Παναγίας.

«Κατὰ τὰς διαταγὰς ὑμῶν, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ἡμεῖς οὐδέποτε ἀπομακρυνόμεθα τὸ ἐσπέρας τῆς αἰθούσης ταύτης χωρὶς νὰ τακτοποιήσωμεν τὰ πάντα, νὰ καθαρίσωμεν τοὺς πίνακας, νὰ ἐναποθέσωμεν τὰ χρώματα εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν, νὰ ξηράνωμεν τοὺς χρωστῆρας, ὥστε τὴν ἐρχομένην ἡμέραν, ὅταν ἐρχόμεθα, νὰ εὕρωμεν τὰ πάντα εὐκόλως. Ἐν τούτοις ὅμως ὅλα τὰ εὐρίσκομεν ἄνω κάτω, χρωστῆρας ἀκαθάρτους, πίνακας βεβαμμένους, κ.τ.λ. Προσέτι δὲ εὐρίσκομεν ἐδῶ μὲν ἀνθρωπίσκον ἀπεικονισμένον, ἐκεῖ δὲ κεφαλὴν ἀγγέλου, ἀλλαχοῦ πάλιν πρόσωπον νεανίου ἢ γέροντος, καὶ τὰ πάντα τόσον ἐντέχνως, ὥστε βεβαιῶς, ἐὰν δὲν εἴσθε ὑμεῖς ὁ ἐργαζόμενος ἐνταῦθα τὴν νύκτα, πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἦναι ὁ διάβολος, ἢ τις τῶν ὀπαδῶν του.

«Εἴθε, φίλοι μου, νὰ ἤμην ἐγώ! βεβαιῶς δὲν θὰ ἠσχυρόμην διὰ τοιαῦτα ἔργα. Εἴτα δὲ ὑψώσας τὴν φωνήν· Σεβαστιανέ, εἶπε, Σεβαστιανέ!

Εἰσῆλθε τότε νέος μαῦρος, δεκαπενταετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν, ὅστις δεδουλευμένος ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ διδασκάλου.

«Δὲν σοῦ εἶπον, Σεβαστιανέ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος πρὸς τὸν εἰσελθόντα μαῦρον, νὰ κοιμάσαι τὴν νύκτα εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην;

«Ναί, ἀπεκρίθη ὁ παῖς.

«Καὶ κοιμάσαι; —Μάλιστα, κύριε.

«Τότε λοιπὸν, εἰπέ μοι, τίς εἰσῆλθε τὴν νύκτα ἢ τὴν πρωΐαν πρὸ τῶν μαθητῶν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο; . . . —Διατί δὲν ὁμιλεῖς, ἀνδράποδον; προσέθηκεν ὀργίλως ὁ Μουρίλλος, βλέπων τὸν μαῦρον ἱστάμενον τεταραγμένον καὶ σιωπηλόν. Εἰπέ μοι ποῖος εἰσῆλθεν ἀπόψε εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο;

«Οὐδεὶς, κύριε. —Ψεύδεις. —Οὐδεὶς, σᾶς ὀρκίζομαι, εἶπεν ὁ Σεβαστιανὸς γονυπετῶν ἐν τῷ μέτῳ τῆς αἰθούσης καὶ ἱκετικῶς τείνων πρὸς τὸν κύριόν του τὰς χεῖρας.

«Ἀκουσον, Γομέζ, εἶπεν αὐστηρᾶς τῇ φωνῇ

ὁ Μουρίλλος, θέλω εἰς ἅπαντος νὰ μάθω ποῖος ἐξωγράφισεν αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας, καὶ ποῖος σχεδιάζει τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα οἱ μαθηταὶ εὐρίσκουν τὴν πρῶτην ἐπὶ τῶν πινάκων τῶν. Ἐπομένως τὴν ἐρχομένην νύκτα, ἀντὶ νὰ κοιμηθῇς, θ' ἀγρυπνήσῃς, καὶ ἐὰν αὐριον δέν μοι ὀνομάσῃς τὸν ἔνοχον, ἀλλοίμονον εἰς τὴν ῥάχιν σου! θὰ λάβῃς εἰκοσιπέντε ῥαβδισμούς. Μ' ἐννοεῖς, Σεβαστιανέ! Τώρα, Κύριοι, εἰς τὸ ἔργον μας!

Τὸ μάθημα ἤρχισεν ὡς συνήθως μὲ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, ὡς νὰ μὴ συνέβη τι, διότι ὁ Μουρίλλος, τεχνίτης καθ' ὅλην τὴν ἐννοίαν τῆς λέξεως, καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του, δὲν ὑπέφερε νὰ ἀπασχολῶνται οἱ μαθηταὶ εἰς ξένα ἀντικείμενα.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος καὶ ἀφ' οὗ ὁ Μουρίλλος ἐξῆλθεν, ἐπανεφέρον αἱ μαθηταὶ τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ πρωῒνου ἐπεισοδίου, καὶ ἀποτείνοντο εἰς τὸν ὑπηρετοῦντα αὐτοῦ Σεβαστιανόν, τὸν ἐχλεύαζον.

«Πρόσεξε, μαῦρε, εἶπεν ὁ Μένδης, πρόσεξε νὰ ἀνακαλύψῃς αὐριον τὸν ἔνοχον, διότι, μ' ἐννοεῖς... Δός μοι τὸ κίτρινον χρώμα.

«Λάβετε, κύριε Μένδης. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἔνοχον, σὰς λέγω ὅτι εἶναι ὁ Ζόμβης.

«Πᾶς μετὰ τὸν Ζόμβην σου, εἶπεν ὁ Ἰστρουίτζ.

«Ἐν τούτοις, προσέθηκεν ὁ Σεβαστιανός, οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ Ζόμβης ἠδύνατο νὰ σχεδιάσῃ τοιοῦτοτρόπως αὐτὸν τὸν βραχίονα τοῦ ἁγίου σας Ἰωάννου.

«Ἐνίοτε αὐτὸς ὁ μαῦρος, εἶπεν ὁ Κορδόβας, κάμνει ὀρθοτάτας παρατηρήσεις. Ἰδέτε πόσον ὠραῖα σχεδιασμένος εἶναι ὁ βραχίον οὗτος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Ἰστρουίτζ.

«Πῶς νὰ μὴ κάμῃ ἐνίοτε ὀρθὰς παρατηρήσεις, εἶπεν ὁ Μένδης, ἀφ' οὗ ὅλην τὴν ἡμέραν δὲν βλέπει ἄλλο ἢ σχέδια καὶ εἰκόνας, καὶ δὲν ἀκούει ἄλλο τι ἢ μαθήματα ζωγραφικῆς;

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Μουρίλλου καὶ τοῦ μαύρου Σεβαστιανοῦ, ὅστις τοὺς ὑπηρετεῖ, εἶχε σχηματισθῇ οἰκειότης τις, ἥτις ἐπέτρεπεν ἐνίοτε εἰς τὸν δούλον ν' ἀναμιγνύηται εἰς τὴν ὀμιλίαν τῶν μαθητῶν, καὶ οὗτοι πάλιν, οἷτινες τὸν ἡγάπων διὰ τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν εὐπείθειάν του, διεσκεδάζον πολλάκις χλευάζοντες ἢ ἄλλως πειράζοντες αὐτόν. Τὴν ἐσπέραν ἐκεῖνην, ἀναχωροῦντες τῷ εἰπον ὅλοι. —Πρόσεξε καλὰ, Σεβαστιανέ, νὰ συλλάβῃς τὸν Ζόμβην, διότι ἄλλως θὰ τὸ αἰσθανθῇ ἡ ῥάχιν σου.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, καὶ ἡ αἴθουσα, ἐν ᾗ ὁ μέγας τῆς Σεβίλλης ζωγράφος ἐδίδασκε τὴν θείαν αὐτοῦ τέχνην, εἶχε γέινει ἔρημος καὶ σιωπηλή. Μικρὸς μόνον λύχνος ἔκαιεν ἐπὶ μαρμαρίνης τραπέζης, καὶ πλησίον αὐτῆς ἵστατο παῖς μαῦρος τὸ χρώμα, τοῦ ὁποῦ ἡ ὕψις συνεχετο μὲ τὸ χρώμα τῆς νυκτὸς, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ του

ἐλαμπον ὡς ἀδάμαντες. Ἰστατο ἀκίνητος καὶ σύννοος τοσοῦτον, ὥστε ὁ κρότος τῆς ἀνοιγομένης θύρας καὶ τὸ ὄνομά του δις ἐπαναλήφθην δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τῶν συλλογισμῶν του. Ὁ εἰσελθὼν τὸν ἐπλησίασε καὶ ἔψαυσεν ἐλαφρὰ τὸν βραχίονά του. Ὁ Σεβαστιανὸς ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν ἔμπροσθέν του μαῦρον ὑψηλὸν ἔχοντα τὸ ἀνάστημα.

«Τί θέλεις αὐτὴν τὴν ὥραν, πατέρα; τὸν ἠρώτησεν ὁ Σεβαστιανὸς μελαγχολικῶς.

«Ἥλθα, υἱέ μου, διὰ νὰ μὴ μείνης μόνος.

«Κοιμήσου, πατέρα, ἐγὼ θὰ ἀγρυπνήσω· σὺ κοιμάσαι ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ εἶναι δίκαιον ν' ἀναπαύῃσαι τὴν νύκτα.

«Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ὁ Ζόμβης; εἶπεν ὁ γέρον Γομέζ.

«Δὲν τὸν φοβοῦμαι, ἀπήντησεν ὁ Σεβαστιανὸς μειδιδῶν.

«Ἄλλ' ἐὰν σ' ἐπάρῃ ὁ Ζόμβης, τότε ὁ πτωχὸς μαῦρος Γομέζ δὲν θὰ ἔχῃ πλέον παρηγορίαν εἰς τὴν σκληράν του δουλείαν!

«Ἄχ! ἡ δουλεία, πατέρα μου, πόσον σκληρὸν καὶ ἀδικον πρᾶγμα εἶναι!

«Τί νὰ κάμωμεν, τέκνον μου, οὕτως ἠθέλησεν ὁ Θεός.

«Ὁ Θεός, πατέρα; ὦ! ἐγὼ τὸν παρακαλῶ καθ' ἐκάστην, καὶ τὸν παρακαλῶ μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν, ὥστε ἔπρεπε πλέον νὰ μὲ εἰσακούσῃ καὶ νὰ μᾶς κάμῃ εὐτυχεῖς. Πλὴν, πατέρα μου, κοιμήσου ὀλίγον.

«Ἄλλ' εἰπέ μοι τὴν ἀλήθειαν, Σεβαστιανέ, δὲν φοβεῖσαι τὸν Ζόμβην;

«Ὁ Ζόμβης, πατέρα, εἶναι ἀνύπαρκτόν τι· εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν προλήψεων τῆς πατρίδος μας.

«Καὶ διατί λοιπὸν, ὅταν σ' ἐρωτοῦν οἱ μαθηταὶ ποῖος εἶναι ὁ ζωγραφίζων ἐπὶ τῶν πινάκων, τοὺς ἀπαντᾷς πάντοτε, ὅτι εἶναι ὁ Ζόμβης;

«Θέλω νὰ τοὺς γελάσω, καὶ νὰ διασκεδάσω ὀλίγον μὲ αὐτούς.

«Ὁ Θεός νὰ σὲ φυλάττῃ, παιδί μου, εἶπεν ὁ γέρον Γομέζ· καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

Ἀρὰ ὁ Σεβαστιανὸς ἔμεινε μόνος, πλησιάσας εἰς τὸν πίνακα ἀνέκραξε. —Τώρα, ἔμπρός! Εἰς τὴν ἐργασίαν! Ἄλλ' αἴφνης διακόπτεται πάλιν καὶ λέγει. —Καὶ οἱ ῥαβδισμοί, ἐὰν δὲν φανερώσω τὸν ἔνοχον; Θεέ μου! Θεέ μου! βοήθειαν!

Καὶ ἐρρίφθη γονυπετῆς καὶ ἔνδακρυς ἐπὶ τῶν ὀλίγων ἀχύρων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὴν πενιχρὰν αὐτοῦ κοίτην. Μετ' ὀλίγον δὲ βαθύτατος καταλαμβάνει τὸν δυστυχῆ παῖδα ὕπνος.

Μόλις εἰσέδυσεν ἡ πρώτη τῆς αὐγῆς ἀκτὶς εἰς τὸ δωμάτιον, ὁ Σεβαστιανὸς ἠγέρθη· ἦτο ἡ τρίτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥρα. Πλήρης ζήλου καὶ προθυμίας ἤρχισεν ὁ Σεβαστιανὸς τὴν ἐργασίαν του. —Θάρρος! Θάρρος! Σεβαστιανέ, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν! Ἐχῃς ἔμπροσθέν σου τρεῖς ὁλοκλήρους ὥρας· συλλογίσου ὅτι αἱ λοιπαὶ ὥραι

τῆς ἡμέρας ἀνήκουν εἰς τὸν κύριόν σου. Δοῦλε, ἔσο τοῦλάχιστον κύριος τῶν τριῶν τούτων ὥρων.

Λαβὼν τότε τὸν χρωστήρα ἐπλησίασεν εἰς τὸν πίνακα ὅπου ἦτο ἀπεικονισμένη ἡμιτελής ἀκόμη ἡ ὠραία κεφαλὴ τῆς Παναγίας. Ἡ κεφαλὴ αὕτη φωτιζομένη ὑπὸ τῶν πρώτων ἀκτίνων τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο πολὺ ὠραιότερα καὶ ἐκφραστικώτερα ἀκόμη. «Νὰ τὴν ἐξαλείψω;—Ὁχι, ὄχι· προτιμῶ νὰ ὑποστῶ τὴν τιμωρίαν· προτιμῶ νὰ ἀποθάνω! —Νὰ τὴν ἐξαλείψω; Ἄλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ τὸ κάμῃ, καὶ ἐγὼ θὰ τὸ κάμω; Ποτέ! Ποτέ! Ἡ κεφαλὴ αὕτη ζῇ. Ἄν τὴν ἐξαλείψω θὰ νομίσω ὅτι θὰ ἴδω ἐκχυνόμενον τὸ αἷμά της, θὰ μοὶ φανῇ ὅτι τὴν φονεύω. Ὁχι, ὄχι! καλλίτερον νὰ τὴν ἀποπερατώσω.»

Καὶ ἐτοιμάσας χρωστήρας καὶ χρώματα ἐβουθίσθη εἰς τὴν ἐργασίαν.

Ἡ ἡμέρα ἐν τοσούτῳ ἐπροχώρει καὶ ὁ Σεβαστιανὸς ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται, λησμονῶν ἐντελῶς ποῖος ἦτο καὶ ποῦ εὐρίσκετο.

—Ἀκόμη μίαν στιγμὴν, ἔλεγεν ἐργαζόμενος, ἀκόμη αὐτὸ τὸ μικρὸν σημεῖον— ἐδῶ εἰς τὰ χεῖλη τὴν μικρὰν αὐτὴν γραμμὴν. —Θεέ μου! πόσον μ' ἐνθουσιάζουν οἱ ὀφθαλμοὶ της! Πόσον ὠραία εἶναι ἡ Παναγία μου! —Καὶ ὁ Σεβαστιανὸς καὶ τὴν προχωροῦσαν ἡμέραν ἐλησμόνει, καὶ τὸν κύριόν του, καὶ τοὺς ῥαβδισμοὺς καὶ τὰ πάντα.

Αἴφνης ὁμως ψυχρὸς τὸν περιέχυσεν ἰδρὼς, ὅτε στραφεὶς εἶδε πλησίον του ὅλους τοὺς νέους μαθητὰς ἵσταμένους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Μουρίλλον αὐτόν. Ὁ πτωχὸς μαῦρος ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἵστατο ἀναυδὸς περιμένων τὴν τιμωρίαν. Ὅλοι ἐσιώπων· ὁ Μουρίλλος τέλος προσβλέπων αὐστηρῶς τὸν μικρὸν δούλον του· «Ποῖος εἶναι, τῷ εἶπεν, ὁ διδάσκαλός σου, Σεβαστιανέ;

«Σεῖς, κύριε, ἀπήντησεν ὁ μαῦρος μὲ φωνὴν σχεδὸν ἀκατάληπτον.

«Ποῖος σ' ἐδίδασκε τὴν ζωγραφικὴν, Σεβαστιανέ;

«Σεῖς, κύριε.

«Ἄλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σοὶ ἔδωκα μαθήματα.

«Ὅταν ἐδιδάσκετα τοὺς ἄλλους ἐγὼ ἐπρόσεχον.

«Καὶ μὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον! ὠφελήθης. Τώρα ὁμως, προσέθηκεν ὁ Μουρίλλος στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς του, εἰπέτε μοι, φίλοι μου, ὁ παῖς οὗτος εἶναι ἄξιος τιμωρίας ἢ... ἀμοιβῆς;

«Ἀμοιβῆς, ἀπήντησαν ὅλοι μιᾷ φωνῇ.

«Καὶ τίνος ἀμοιβῆς;

Ὁ δυστυχὴς Σεβαστιανὸς ἤρχισε ν' ἀναπνέει.

«Δέκα τάλληρα τοῦλάχιστον, εἶπεν ὁ Μένδης.

«Δεκαπέντε, εἶπεν ὁ Φερνάνδης.

«Ἡ κάλλιον πλούσιον ἔνδυμα διὰ τὴν εορτὴν

τῆς Παναγίας, προσέθηκεν ὁ Γονζάλες.

«Εἰπέτε καὶ σὺ, Σεβαστιανέ, τί θέλεις, εἶπεν ὁ Μουρίλλος· βλέπω ὅτι τοιοῦτου εἶδους ἀμοιβῆς δὲν σ' εὐχαριστεῖ. Εἰπέτε ἐλευθέρως τὴν γνώμην

σου. Εἴμαι τόσον εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ, εἴμαι πόσον κατεγοητευμένος ἀπὸ τὴν ὠραίαν σου ταύτην Παναγίαν, ὥστε εἴμαι διατεθειμένος νὰ σοὶ δώσω ὅ,τι θέλῃς. Εἰπέ, μὴ φοβεῖσαι!

«Ἄχ, κύριέ μου, ἂν ἐτόλμων... Δάκρυα ἔρρεον ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ παιδὸς, καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ διέλαμπε παράκλησις, ἣν ἡ δειλία ἐκράτει δεσμευμένην εἰς τὰ χεῖλη του.

Οἱ μαθηταὶ, θέλοντες νὰ τὸν ἐνθαρρύνωσι τῷ ἐπιθύρῳ.

«Ζήτησε χρήματα, Σεβαστιανέ.

«Ζήτησε πολυτελῆ στολὴν.

«Παρακάλεσε τὸν διδάσκαλον νὰ σὲ παραλάβῃ μαθητὴν του.

«Ὁ διδάσκαλος, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ἔχει σήμερον τὴν διάθεσιν νὰ πράξῃ καλὸν τι· ζήτησέ του τὴν ἐλευθερίαν σου.

Βαθεῖα συγκίνησις ἐπεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σεβαστιανοῦ, ὅτε ὑψὼν τὰς χεῖράς του πρὸς τὸν Μουρίλλον εἶπε·

«Κύριε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πατρός μου, τοῦ πτωχοῦ πατρός μου τὴν ἐλευθερίαν!

«Καὶ τοῦ πατρός σου τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἰδικήν σου, Σεβαστιανέ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος, ὅστις μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατήσῃ τὴν συγκίνησιν του, ὕψωσε τὸν μαῦρον παῖδα εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τρυφερῶς τὸν κατησπάρθη. Ὁ χρωστήρ σου, προσέθηκε, σὲ ἀνέδειξε τεχνίτην· ἡ αἰτησίς σου δὲ σὲ ἀναδεικνύει ἄνδρα μὲ ἀγαθὴν καρδίαν. Ἀπὸ τοῦδε, Σεβαστιανέ, εἶσαι οὐχὶ μόνον μαθητῆς μου, ἀλλὰ καὶ υἱός μου.—Εὐτυχὴς Μουρίλλε, σήμερον δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι ἔκαμα ὄχι μόνον εἰκόνας, ἀλλ' ὅτι ἀνέδειξα καὶ ζωγράφον.

Ὁ Μουρίλλος ἐτήρησε τὴν ὑπόσχασίν του, καὶ ὁ Σεβαστιανὸς Γομέζ, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μαύρου τοῦ Μουρίλλου, ἐγένετο εἰς τῶν διασηματέρων τῆς Ἰσπανίας ζωγράφων. Σήμερον ἀκόμη θαυμάζουσιν οἱ περιηγῆται ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Σεβίλλης τὰ ἀριστουργήματά του, τὴν Παναγίαν μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὰς ἀγκάλας, τὴν ἁγίαν Ἄνναν, τὸν ἅγιον Ἰωσήφ, τὴν θαυμασίαν αὐτοῦ εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ κίονος στηριζομένου καὶ ἔχοντος παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸν ἅγιον Πέτρον.

Ι. Η.

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Συνέχεια· ἐδὲ σελ. 468.

1. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ.

Ἐν τῶν σπουδαιοτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Παρθενῶνος, ὡς ἐν γένει τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ, εἶναι ἡ ἔλλειψις κοινοῦ μέτρου μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ οἰκοδομήματος. Διὸ καὶ ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι εἰδήμονες ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του προγράφουσιν ἐντελῶς

τὸν δωρικὸν ῥυθμὸν ὡς ἐστερημένον ἀναλογίας.

Κακῶς ἡγνοῦν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τὰς ἀναλογίας ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς, διότι διὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης ὡς καὶ διὰ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἡ ἀρμονία δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀκριβῆ ὑποδιαίρεσιν τῶν μερῶν μετὰ τῶν. Τοῦτο δὲ εἶναι τόσον ἀληθές, καθ' ὅσον ὁ Παρθενῶν, τοῦ ὁποῦ αἱ ἀναλογίαι, ἐναντίον πάντων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν κανόνων, οὐδεμίαν ἔχουσι μετὰ τῶν σχέσιν, εἶναι καὶ ἔσεται κατὰ τὴν γνώμην πάντων τὸ λαμπρότερον ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον πασῶν τῶν ἐποχῶν. Ὁ Ἀγγλος Ληκ μάλιστα ἔθιξε τὸ ζήτημα τοῦτο δι' ἀνεπαρκoῦς τινος φράσεως. Ὁ κύριος Πακάρ (Pacard) μετὰ πλείστης ὁσῆς ἀκριβείας ἔλαβεν ἐσχάτως τὰ μέτρα τοῦ Παρθενῶνος· οὐδεμίαν λεπτομέρειαν παρέλειψε· τὰ πάντα πιστῶς ἀντέγραψε. Ἐκαστος δύναται καὶ ἐν Γαλλίᾳ εὐρισκόμενος νὰ πεισθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπλήτης ἀνάλογια μετὰ τῆς διαμέτρου καὶ τοῦ ὕψους τῶν κίωνων, ὡς καὶ μετὰ τῶν ὀριγῶν καὶ τῶν ἀετωμάτων. Τίς λοιπὸν ἡ ἀρχή, ἡ ὁδηγήσασα τὸν Φειδίαν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τούτου; Τίς ἡ ἐνότης τοῦ μέτρου, ἡ ἐχρήσατο; Εἶχεν ἐνότητα μέτρου; Ἰδού τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον δέον νὰ λύσῃ ἡ ἀρχιτεκτονική, πρόβλημα ἐνδιαφέρον ἐπίσης τὴν τέχνην ὡς καὶ τὴν ἐπιστήμην. Καὶ πραγματικῶς, πῶς μὲ τοιαύτας πρωτοτύπους ἀναλογίας, τοσοῦτον δυσνοήτους, κατάρθωσεν ὁ Ἕλληνας ἀρχιτέκτων τοσοῦτον καταπληκτικὸν ἀποτέλεσμα; Ἡ εἶχεν ἀρχὴν τινα, ἥτις μᾶς διαφεύγει, ἢ εἶχεν ἔξοχόν τινα τέχνην ὅπως συναρμολογήσῃ ἐκ τῶν προτέρων μέτρα τοσοῦτον ξένα πρὸς ἀλλήλα καὶ συλλάβῃ τὴν λαμπρότητα τοιοῦτου οἰκοδομήματος.

Ὁ τὴν Ἑλλάδα, τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν ἢ τὴν Σικελίαν διατρέχων τεχνίτης ἐκπλήττεται βλέπων τοὺς ἀρχαίους ναοὺς τοσοῦτον ἀνωτέρους κατὰ τὴν ὡραιότητα τῶν ναῶν ἐκείνων, οὗς οἱ νεώτεροι ἀνεγείρουσι κατὰ τὸ ἀρχαῖον σχέδιον. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἐντύπωσις τῶν ἐρειπίων καὶ τοῦ παρὰ τοῦ ἡλίου δοθέντος αὐτοῖς χρωματισμοῦ προστίθεται εἰς τὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀλλ' ὡραῖος ναὸς εἶναι πάντοτε ὡραιότερος ἢ τὰ ἐρείπια αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς συγκινοῦσιν εἰμὴ μόνον διὰ τῶν ἀναμνήσεων, ἀλλ' ἐν ἡμῖν διεγείρουσι. Ὅθεν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ εἰπώμεν ὅτι καὶ οἱ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἐν Γαλλίᾳ· τοῦτο προέρχεται μόνον ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὰ παρελθόντα θεωρεῖ πάντοτε καλλίτερα τῶν παρόντων.

Τὴν ἀπάτην ταύτην διασκεδάζει εὐκόλως ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου. Ὡς πρὸς τὸν Παρθενῶνα δὲ ἡ ἀνάλυσις ἀνακαλύπτει ἐν αὐτῷ νέας καλλολογίας, ἀλλ' ἐπιπόλαιον βλέμμα δὲν δύναται νὰ ἐν-

νοήσῃ. Ὁ Φειδίας θέλων ἐν τῷ ναῷ τῆς Παλλάδος νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἰδέαν τῆς διαρκείας, ἔδωκεν εἰς τὸ σύνολον τοῦ οἰκοδομήματος τὸ σχῆμα τὸ παριστῶν τῷ ὀφθαλμῷ τὴν ἐντελεστάτην στερεότητα. Τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἀκαταλληλότατον νὰ δώσῃ τὴν ἰδέαν τῆς στερεότητος εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποῦ ἡ βάσις εἶναι στενὴ καὶ τὸ ἄνω μέρος ἐκτείνεται. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ αἰσθανώμεθα ἡσυχίαν πνεύματος ὅταν ὀγκώδεις βράχοι φαίνονται ἐπικαθήμενοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν καὶ ἐπαπειλοῦντες ἡμῖν διὰ τῆς πτώσεώς των καταστροφὴν; Καὶ διὰ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἡ στερεότης τῶν σωμάτων αὐξάνει διὰ τῆς πλατύσεως τῆς βάσεως αὐτῶν· ἡ δρῦς εἶναι στερεωτέρα τοῦ ἰσχνοῦ κορμοῦ τοῦ φοίνικος, καὶ αἱ πυραμίδες παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νεῖλου εἶναι αἰώνιαι συγκρινόμεναι πρὸς τὰ ἐφήμερα κωδωνοστάσια τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἄρνου. Ὁ Φειδίας ἔδωκεν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ σχῆμα πυραμίδος κεκομμένης (κολοβῆς), ἔδωκεν εἰς τοὺς κίονας κλίσιν πρὸς τοὺς τοίχους τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ἐπισθοδόμου· οἱ κίονες τοῦ περιστυλίου καὶ αὐτοὶ ἔλαβον κλίσιν πρὸς τὰ ἔνδον, καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀκρογωνιαῖοι κίονες, ἐφ' ὧν κυρίως φαίνεται ἐρειδόμενον τὸ δόλον οἰκοδόμημα. Ὁ ζήτημα ἐνώπιον τοῦ Παρθενῶνος νὰ συλλάβῃ καθαρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ συνόλου τοῦ ναοῦ, δύναται νὰ φαντασθῇ δέμα εὐθειῶν γραμμῶν, αἵτινες ἀκολουθοῦσι τὰς γωνίας τῶν τοίχων καὶ διέρχονται διὰ τοῦ ἄξονος τῶν κίωνων· αἱ γραμμαὶ αὗται, ἐκτεινόμεναι κατὰ διάνοιαν ὑπεράνω τοῦ οἰκοδομήματος, προσεγγίζουσιν ἀλλήλαις καὶ ἐνοῦνται ὑψηλὰ ἐν τῷ αἰθέρι· ἀντιστρόφως δὲ πάλιν εἰσδύουσιν εἰς τὴν γῆν χωρίζόμεναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ φαίνονται ὡσεὶ προσηλωμέναι διὰ παντός. Ἡ κλίσις τῶν τοίχων καὶ τῶν κίωνων εἶναι αἰσθητὴ τῷ ὀφθαλμῷ· κεχωρισμένον ἕκαστον μέρος ἤθελε φαίνεσθαι ἐτοιμόρροπον· ἐνωμένα δὲ ὅλα τὰ μέρη ἀποτελοῦσι σύνολον ἀκλόνητον.

Ὁ Ληκ καὶ ἄλλοι Ἀγγλοὶ ἐπιστήμονες κακῶς υποθέτουσιν ὅτι ὁ Φειδίας εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν πραγματικὴν στερεότητα καὶ διάρκειαν τοῦ ἔργου του. Οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῇ τις ὅτι οἱ νόμοι τῆς στατικῆς (ἐπιστήμης τῆς ἰσορροπίας τῶν σωμάτων) δὲν ἐφαρμόζονται ποτὲ αὐστηρῶς εἰς οἰκοδόμημα ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων συνηρμοσμένων ἀνευ ἀσβέστου καὶ ἐνίοτε ἐστιλπνωμένων· ἡ μεγαλητέρα πραγματικῶς στερεότης κατορθοῦται ὅταν ἕκαστον μέρος ἐπικαθίσταται μόνον ἐπὶ τοῦ στηρίζοντος αὐτὸ τεμαχίου, καὶ δὲν ἐνεργῇ εἰμὴ διὰ τῆς καθέτου μόνον.

Ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα, διότι τὰ συγγράμματα ἀνδρῶν σοφῶν μὲν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως προκατειλημμένων ὑπὸ μιᾶς ἰδέας, διέδωσαν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἀπέβλεπον

πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὴν στερεότητα τῶν οἰκοδομῶν των.

Βεβαίως ἐν τῷ πνεύματι τῶν Ἑλλήνων ἔγκειται νὰ φροντίσωσι πρότερον περὶ τῆς ὡραιότητος· μὴ παρορῶντες τὴν στερεότητα, ἠθέλησαν νὰ δώσωσιν εἰς τὰ μνημεῖα αὐτῶν τὸ φαινόμενον μᾶλλον τῆς στερεότητος ἢ τὴν στερεότητα αὐτὴν. Ἐχομεν πρὸς τοῦτο ἀνάγκην τρανωτέρου παραδείγματος τοῦ ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς;

Τὸ μεγαλεῖον τὸ παρουσιάζομενον ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ Παρθενῶνος εὐρηται καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, εὐρηται εἰς τοὺς κίονας, εἰς τὰ κιονόκρανα, εἰς τὰ ἀετώματα, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πύλας ἀκόμη. Ἡ διάταξις τῶν κίωνων τοῦ Παρθενῶνος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ κυλινδρικοῦ σχήματος καὶ πλησιάζει τὸν κῶνον· στενωτέροι πρὸς τὸ ἄνω μέρος, ἔχουσι βάσιν πλατεῖαν καὶ στερεὰν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἕλληνος τεχνίτου ἐνόησεν, ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἡδὴ ἐποχῆς, ὅτι κίων πλησιάζων τὸ σχῆμα τοῦ κυλίνδρου, ὅπως φαίνεται στερεὸς, ἔχει ἀνάγκην βάσεως πλατυτέρας αὐτοῦ. Ἐδωκε λοιπὸν στυλοβάτην εἰς τὸν Ἰωνικὸν καὶ εἰς τὸν Κορινθιακὸν ῥυθμόν· ἀλλ' ὁ δωρικὸς κίων ἀρκεῖ αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ δύναται ἀνευ ξένης βοήθειας νὰ ἵσταται ὀρθὸς καὶ εὐθύς. Ἐπομένως μεγαλεῖον περισσότερον ὑπάρχει ἐν τῷ δωρικῷ κίονι, ἢ ἐν τοῖς κίονι τῶν δύο ἄλλων ῥυθμῶν· διότι οὗτοι μὲν φαίνονται πράγματι τεθειμένοι ἐπὶ τῆς λιθοστρώσεως τοῦ ναοῦ, ἐν δὲ τούτων αἱ βάσεις τοῦ δωρικοῦ κίονος, λοξῶς κατερχόμεναι καὶ στηριζόμεναι ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ἐδάφους, φαίνονται ὡσεὶ εἰσδύουσαι ἐντὸς τῆς γῆς, ἐκτεινόμεναι, καὶ μὴ δυνάμεναι πλέον ν' ἀποσπασθῶσι.

Ἐπίσης καὶ τὸ δωρικὸν κιονόκρανον εἶναι σοβαρώτερον τοῦ τῶν ἐτέρων δύο ῥυθμῶν. Ὁ Βιτρούβιος λέγει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνέλαβον τὸν Ἰωνικὸν κίονα, ἀκολουθοῦντες τὰς ἀναλογίας τοῦ γυναικείου σώματος, ἐπιμηκέστερον καὶ ἀσθενέστερον, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς βάσεώς του ὡς ἐπὶ κρηπίδος καὶ κεκοσμημένον διὰ κομποῦ κιονοκράνου, ὡς ἡ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς κοσμεῖται διὰ τῶν βουστρύχων.

Τίς δὲν ἀνέγνωσε παρὰ τῷ Ῥωμαίῳ τούτῳ συγγραφεῖ τὴν χαρίεσσαν ἱστορίαν τῆς Κορινθίας γυναικὸς; Αὕτη ἀπέθανε προῶτως· ἡ τροφὸς αὐτῆς ἔφερεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ἡγάπα ζωσα. Τὸ κἀνίστρον τεθὲν ἐπὶ τῆς ῥίζης ἀκάνθης ἐκύρτωσε τὰ νεαρά αὐτῆς φύλλα, τὰ ὁποῖα περιεκάλυψαν αὐτό. Ὁ Καλλιμάχος συνέλαβεν ἐκ τούτου τὴν ἰδέαν τοῦ Κορινθιακοῦ κιονοκράνου. Ἀλλ' οὐδέτερος τῶν δύο τούτων ῥυθμῶν συμφέρει τῇ σοβαρᾷ Ἀθηνᾷ· αὐτῆς τὴν κεφαλὴν περικαλύπτει ἡ περικεφαλαία, καὶ τὴν αἰγίδα προτιμᾷ τοῦ κἀνίστρου. Οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος εὐρίσκονται μετὰ τῶν

ἐπιλοίπων μερῶν τοῦ ναοῦ ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ· διαιροῦνται δὲ εἰς δύο στρώσεις, ὧν ἡ μὲν κατωτέρα κοσμεῖται διὰ χρυσῶν ἀσπίδων καὶ ἐπιγραφῶν, ἡ δὲ ἀνωτέρα χωρίζεται διὰ τῶν τριγλῶφων, καὶ περιεῖχεν ἀνάγλυφα. Τὰ ἐπιστύλια ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν τετραγώνων πινακιδίων τῶν κιονοκράνων καὶ τῶν στερεῶν κίωνων τοῦ περιστυλίου. Καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ θαυμάσῃ τις μίαν πρὸδοδον τῆς τέχνης παρὰ τοῖς Ἕλλησι· οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσιν δύναμιν καὶ οὐχὶ βάρος· ἡ δύναμις αὕτη δὲν εἶναι ἡ δύναμις θεοῦ οἷος ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Ποσειδῶν, εἶναι ἡ δύναμις θεᾶς, ἥτις ἐμπνέει καὶ ἀπονέμει ἐνίοτε τὸ δίκαιον, ἥτις ὅμως καίτοι κρατοῦσα τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα, διατηρεῖ οὐχ ἥττον τὴν μορφήν παρθένου.

Εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἡ τέχνη δὲν διέκρινεν ἀκόμη τὴν ἐμφορὰν δύναμιν ἀπὸ τῆς ζωῆς· τοιαύτη σύγχυσις ὑπάρχει ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Κορίνθῳ. Τοῦ ναοῦ τούτου δὲν σώζονται εἰμὴ ἑπτὰ λίθινοι κίονες, ἡκρωτηριασμένοι, μὲ πλατεῖας βάσεις, μὲ κιονόκρανα παχέα καὶ βαρέα· οἱ πέντε ἐξ αὐτῶν ὑποστηρίζουσι τὴν πρώτην βᾶσιν θριγκοῦ, ὅστις φαίνεται ὡς καταθλίβων αὐτούς. Οἱ κίονες οὗτοι ἐμπέπουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τὸν Ποσειδῶνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θεὸν ἰσχυρὸν μὲν, ἀλλὰ βάρβαρον ἐπὶ· δὲν ἀρμόζουσιν ὅμως πλέον εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Φειδίου.

Ἀνάλογος σύγκρισις θέλει καταδείξει τὴν ὡραιότητα τῶν εἰσόδων τοῦ Παρθενῶνος. Γνωστὸν εἶναι τὸ δωρικὸν οἰκοδόμημα τῶν Μυκηνῶν, περὶ οὗ εἰσέτι ἐρίζουσιν οἱ ἀρχαιολόγοι, ὁ λεγόμενος τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἡ κυρία αἴθουσα ἔχει τὸ σχῆμα κυψέλης· λελαξευμένος ἐντὸς λόφου λαμβάνει τὸ φῶς διὰ θύρας ἐχούσης τρίγωνον ἀνοιγμα, τὸ ὁποῖον ἴσως περιεῖχεν ἄλλοτε ἀνάγλυφον. Αἱ τρεῖς θύραι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι καὶ αὗται τὸν δωρικὸν ῥυθμόν· διὰ νὰ συμφωνήσωσι πρὸς τὸ κωνικὸν σχῆμα τῶν κίωνων καὶ τὴν κλίσιν τῶν τοίχων, ἔπρεπε νὰ ᾔναι πλατύτεραι πρὸς τὰ κάτω· οὕτω θὰ ἀπέκτων πλάτος καὶ μεγαλοπρέπειαν, ἣν δὲν ἔχουσιν αἱ εὐθεῖαι γραμμαὶ τῶν νεωτέρων θυρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα φόβος ἦτο μὴ ὁ δωρικὸς ῥυθμὸς συγχύσῃ τὴν σοβαρότητα μὲ τὸ βαρύ. Αἱ θύραι τῶν Μυκηνῶν εἶναι πολὺ ταπειναί, ὥστε οὔτε χάριν οὔτε κομψότητα ἔχουσι. Ὁ Φειδίας ὅμως, συλλαβὼν ἐν τῇ προστάτιδι τῶν Ἀθηνῶν θεᾶ τὴν εὐγένειαν τῆς θυγατρὸς τοῦ Διὸς καὶ τὴν χάριν ἀθανάτου παρθένου, ἠθέλησε νὰ τῇ δώσῃ οἶκον, οὗ τινος ὅλα τὰ μέρη νὰ τῇ ᾔναι εὐχάριστα· ἐπομένως ἔδωκεν εἰς τὰς εἰσόδους τοῦ ναοῦ τὸ μεγαλεῖον τῶν θυρῶν τοῦ δωρικοῦ ῥυθμοῦ· ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς τὴν κομψότητα, συνέσφιγγεν ὀλίγον τὰς ὑπὲρ τὸ δέον κεκλιμένας πλευράς καὶ ἠύξησε τὸ ὕψος αὐτῶν.

Οὕτως ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Περικλέους ἡ τέχνη, ἡ θρησκεία καὶ ἡ καλαισθησία ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας ἔργα ἐντελῆ καὶ ἐν τῷ συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτῶν. Ὁ αἰὼν τοῦ Περικλέους οὐδεμίαν τέχνην ἐφεύρε, πλὴν ὅλας ἐτελειοποίησε, καὶ αὐτὰ τὰ ἐμπόδια καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀρχαιοτέρων ἐγένοντο ἀφορμαὶ μείζονος ἀναπτύξεως καὶ προόδου, καὶ ἐν ᾧ οἱ κίονες, τὰ ἐπιστύλια, αἱ θύραι ἐλάβανον σχήματα κομψότερα, τὸ ἀδύνατον τοῦ συνδυάζειν μετόπισθε ὁμοίας μετὰ κινῶν ἐν ὁμοίᾳ ἀποστάσει, ἡ δυσκολία αὐτῇ, ἡ ἐνυπάρχουσα ἐν τῷ δωρικῷ ῥυθμῷ, ἥτις ἀπῆλπιζε τοὺς Ῥωμαίους ἀρχιτέκτονες, ὑπῆρξε διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀφορμὴ νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς ναοὺς αὐτῶν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ δύναμιν μεγαλειτέραν.

Τοιαῦτα εἶναι ἐν συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς μέρεσι τὰ κυριώτερα προτερήματα τοῦ Παρθενῶνος, δι' ὧν ὑψοῖ τὸν νοῦν μας καὶ γεννᾷ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τὴν ἰδέαν τῆς θείας δυνάμεως καὶ τῆς αἰωνιότητος. Πρέπει ὡσαύτως νὰ μάθωμεν τι ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τέρπει καὶ συγκινεῖ ἡμᾶς. Τὸ κάλλος δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐντέλειά τις τῆς θεότητος, διακεκριμένη καὶ κεχωρισμένη ἀπὸ τῶν ἄλλων· ὅλη ἡ φύσις τῆς εἶναι ὥραία, καὶ τὸ πνεῦμά μας εὐχαριστεῖται εἰς τὸ συλλαμβάνειν αὐτήν.

Ἐὰν ἡ Ἀφροδίτη ᾔνοι ἡ προσωποποιήσεις τοῦ κάλλους, δὲν ἔπεται ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς, ὁ πατήρ τῶν θεῶν, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἄρτεμις εἶναι ἐστερημένοι κάλλους· οἱ μὲν ἔχουσι τὸ ἀνδρικὸν κάλλος μὲ τὰς πολυμήρας καὶ διαγεγραμμένας μορφάς, οἱ δὲ τὸ γυναικεῖον κάλλος μὲ γραμμὰς ἡπίας καὶ στρογγύλας. Οἱ Ἕλληνες πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐννοήσει ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ὡς ἐν ἀπάσαις ταῖς τέχναις, αἱ καμπύλαι γραμμαὶ καὶ αἱ στρογγύλαι ἐπιφάνειαι εἶναι ὠραιότεραι τῶν εὐθειῶν καὶ ἐπιπέδων γραμμῶν· ἐνόμισαν λοιπὸν ὅτι δίδουσιν εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἀρετῶν ἀκριβεῖαν, ἐὰν αἱ ὑποθετικαὶ γραμμαὶ, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ σχῆμα, ὡς αἱ κλίσεις τῶν τοίχων καὶ οἱ ἄξονες τῶν κινῶν, αὐταὶ μόνον ἦσαν εὐθεῖαι γραμμαὶ· θεῖα ἐμπνεύσει ἐκαμπύλωσαν τὰ πραγματικὰς γραμμὰς τῶν ἐπιστυλίων, τῶν βαθμίδων, τῶν ζωφόρων.

Ἐκ τούτου προήλθεν ὅτι ἐν τῷ γενικῷ σχῆμα τοῦ Παρθενῶνος εἶναι σχῆμα ἡκρωτηριασμένης πυραμίδος, αἱ γωνίαι αὐτῆς τῆς πυραμίδος εἶναι γραμμὰ καμπύλαι, καὶ ἐξαίρεται μερῶν τινῶν ἢ ἐσωτερικῶν ἢ πολὺ μικρῶν ὥστε νὰ φανῇ μεγάλη καμπύλη, ἐν τῷ Παρθενῶνι δὲν ὑπάρχουσιν εὐθεῖαι γραμμαὶ.

Συνειδημένοι εἰς τὰς εὐθείας γραμμὰς ἀπορούμεν βλέποντες τοὺς πρωτοτύπους ναοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διατὶ προξενούσιν ἡμῖν τοσαύτην εὐχαρίστησιν· ὁ δ-φθαλμὸς ἡμῶν τέρπεται ἐκ πρώτης ἀρχῆς καὶ

δικατρέπει ἀπροσκόπτως τὰς βαθμίδας, τὰ ἐπιστύλια, τὰς ζωφόρους. Ὁ ἀρχιτέκτων μετρεῖ κατὸ πλῆθος τὰ διάφορα μέρη καὶ εὐρίσκει τάχιστα τὴν μυστηριώδη ταύτην πηγὴν τῆς τέρψεως.

Ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη, γεννηθεῖσα ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐξ ἀρχῆς παρ' αὐτῆς ἐμπνευσθεῖσα, ἐκαμπύλωσε τὰς βαθμίδας καὶ τὸ ἔδαφος τῶν ναῶν, τοὺς θριγκοὺς καὶ τὰ γεῖσα, ὅπως ἡ φύσις ἐκαμπύλωσε τὴν θάλασσαν, τὸν δρίζοντα καὶ τὰς ῥάχεις τῶν ὄρεων. Οἱ κεκλιμένοι τοῖχοι τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ναοῦ.

Οὕτως ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη ἔφθασε βαθμὴδὸν εἰς τὴν ἐντέλειαν, ἀφ' οὗ ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς χρόνων κατέδειξεν ὅλην αὐτῆς τὴν δύναμιν. Ὅτι ἡ ἐργασία αἰῶνων προσέθηκεν εἰς τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα εἶναι κυρίως ἡ ἀκρίβεια ἐν ταῖς ἀναλογίαις, ἐξ ἧς προήλθεν ἡ χάρις. Τὸ αὐτὸ δύνανται τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς, τὰ ὅποια ἐν ἀρχῇ, ὅτε ἀπέβλεπον οἱ τεχνῖται κυρίως εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἦσαν τραχέα καὶ σκληρά· κατόπιν τὰ μέλη τοῦ σώματος ἔχασαν τὸ τραχύ, αἱ μορφαὶ ἔγειναν στρογγυλότεραι, αἱ κινήσεις κατέστησαν μαλακαὶ καὶ φυσικαί· καὶ αὐτὴ ἡ δύναμις τοῦ Ἡρακλέους δὲν ἐξαίρει τὴν χάριν. Οὕτω διὰ νὰ διατηρήσωσι τὴν δύναμιν ὁμοῦ μετὰ τῆς χάριτος, οἱ δωρικοὶ κίονες ἔπρεπε νὰ ὁμοιάσωσι πρὸς λίαν ἐπιμήκειν κίονους· ἐὰν παραβάλλωμεν μετὰ αὐτῶν τοὺς ἐν Ἑλλάδι σωζομένους τοιοῦτους κίονας, θέλωμεν πεισθῆ ὅτι οὐδέποτε ἔλειψεν ἐξ αὐτῶν ἡ δύναμις καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἀπέκτησαν χάριν. Ἐὰν ἡ δύναμις ᾔνοι ἐν τῇ βραχύτητι, ἡ κομψότης τοῦναντίον εἶναι ἐν τῷ ὕψει καὶ τῇ ἐλαφρότητι τῆς στήλης. Οἱ κίονες τοῦ ἐν Κορίνθῳ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἔχουσιν ὕψος δύο ἡμισυ μόνον φορὰς περισσώτερον τοῦ κιονοκράνου· τὸ αὐτὸ ὕψος εἶχον καὶ οἱ δωρικοὶ κίονες, ὧν τεμάχια κεῖνται ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Μεγάρων. Οἱ κίονες οὗτοι κατὰ πολὺ ἀρχαιότεροι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι περισσώτεραν δύναμιν τῶν τοῦ Φειδίου· ἀλλ' εἶναι αὕτη δύναμις ὀλίγον βάρβαρος, ἥτις ἔγκειται τόσον εἰς τὸν ὄγκον ὅσον καὶ εἰς τὸ σχῆμα, ὅπως ἡ δύναμις τῶν Κυκλωπεῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος ἢ τῶν Μυκηναίων παραβαλλομένη πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῶν κανονικῶν ὀγκολίθων τῆς Πυκλός. Ὁ νοῦς ὁ συλλαβὼν τὸ μέγα ἐλεφάντινον τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἠδυνήθη νὰ ἐνώσῃ ἐν τοῖς κίονσι τοῦ ναοῦ αὐτῆς τοὺς δύο χαρακτῆρας τῆς θεᾶς, τὸ ἀνδρικὸν μεγαλεῖον τοῦ πνεύματος καὶ τὴν χάριν τοῦ γυναικεῖου κάλλους.

Οἱ Ἕλληνες ἀφιέρουν εἰς τὴν θεότητα τὰ ἀριστουργήματα τοῦ πνεύματός των, καὶ ἐξ ὧν τῶν ἀριστουργημάτων οἱ ναοὶ τῶν Θεῶν

ὑπερέχουσι κατὰ τε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Οἱ ἄνθρωποι ὅ,τι οἰκοδομοῦσιν οἰκοδομοῦσι δι' ἑαυτοὺς· οὕτω πρὸς διέγερσιν ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ψυχαῖς τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἀφιερῶσιν εἰς τὴν θεότητα ναοὺς, ὧν αὕτη οὐδαμῶς χρήζει. Ἡ ψυχὴ ὑψοῦται πρὸς τὴν θεότητα διὰ τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ἰδέας, καὶ ἡ τέρψις τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς ὁράσεως συντελεῖ καὶ αὕτη εἰς τὴν ὠραιότητα τῶν ναῶν καὶ εἰς τὴν ἐντύπωσιν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν. Οἱ Ἕλληνες τεχνῖται ἐγνώριζον πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τέρψῃ τὴν ὄρασιν. Τὸ φῶς εἶναι ὠραιότερον τοῦ σκότους· τὸ φῶς εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς εὐφύας. Ὁ Φειδίας πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς συνέλαβε τὸ σχέδιον ναοῦ ἀνοικτοῦ, ἐν ᾧ ν' ἀντανάκχεται ἐλευθέρᾳ ἡ καθαρά τοῦ ἡλίου λάμψις. Ὁ σηκός, τὸ κατοικητήριον τῆς θεᾶς, ἐσχημάτιζεν ὑπὸ τὸν οὐράνιον θόλον ἀνοικτὸν χώρον, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἦτο ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ. Ἐκατέρωθεν ὑψοῦντο δύο σειραὶ δωρικῶν κινῶν, ὧν οἱ τῆς κάτω σειρᾶς ἦσαν δις ὑψηλότεροι τῶν τῆς ἄνω· ἐχωρίζοντο δὲ δι' ἐπιστυλίου κομψῶς κεκοσμημένου· ἐπιστύλιον ἔσπεφεν ὡσαύτως τοὺς κίονας τῆς δευτέρας σειρᾶς· εἰς τὸ βάθος τοῦ σηκοῦ ὀπισθεν τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς δὲν ὑπῆρχον κίονες, ἀλλ' εἰς κίων ἴστατο ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου, καὶ οὕτω συνεπληροῦτο τὸ περιστύλιον. Αἱ δύο αὗται σειραὶ τῶν κινῶν ἐσχημάτιζον στοὰν μεγαλοπρεπὴ καὶ κομψὴν συνάμα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνηρτῶντο ἀναμφιβόλως αἱ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ἀφιερούμεναι εἰκόνες καὶ αἱ εἰκόνες μεγάλων τινῶν ἀνδρῶν, σωτῆρων τῆς πατρίδος. Ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπολλαπλασίαζον τὰς ῥαβδώσεις τῶν ἐσωτερικῶν κινῶν, διότι οἱ κίονες οὗτοι ἦσαν μικρότεροι τῶν ἄλλων· οὕτως ὁ ὀφθαλμὸς διέτρεχε περισσώτερας καμπύλας γραμμὰς, καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἀπέκτα περισσώτερον μεγαλεῖον καὶ κομψότητα. Ὁσαύτως οἱ Ἕλληνες τεχνῖται ἐδίδον περισσώτερον πάχος εἰς τοὺς γωνιαίους κίονας τῶν ναῶν, ὅχι ὡς λέγει ὁ K. Wilkins διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν στερεότητα αὐτῶν, ἀλλὰ, ὡς ἀναφέρει ὁ Βιτρούβιος, ἐπειδὴ οἱ γωνιαῖοι κίονες ἐσμικρύνοντο ὡς ἐκ τῆς λάμψεως τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ ἐντέλεια αὕτη τῶν μερῶν συνατέλει κυρίως εἰς τὴν χάριν τοῦ συνόλου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀκριβεῖας ἐφηρμοζόντο οἱ σπόνδυλοι τῶν κινῶν· οὐδεὶς ἄγνοε ὅτι πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἐνώσεων τῶν τεμαχίων τοῦ κίονος, οἱ σπόνδυλοι ἐλειοῦνται ὡς μαρμαρίνη πλάξ· συνεδέοντο δὲ τὰ τμήματα τοῦ κίονος δι' ἄξονος ἐκ ξύλου κέδρου ἢ ἐλαίας, περὶ τὸν ὁποῖον ἐστρέφοντο τὰ τεμάχια· λεπτὴ ἄμμος χυνομένη μετὰ τῶν δύο τεμαχίων καθίσταται τὰς ἐπιφανείας λείας καὶ ὁμοίας· ὁ κίων ἐφαίνετο ὡς μονόλιθος, καὶ σήμερον ἀκόμη καὶ ὁ ἐξησκημένος ὀφθαλμὸς

μετὰ δυσκολίας ἀνακαλύπτει ὅλας τὰς συναρμογὰς.

EMILE BURNOUF

Πρώην Διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθῆναις Γαλλικῆς Σχολῆς.

"Ἐπειτα συνέχισα."

PRIESTLEY KAI APOLOZIE

Ἡ Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΘΕΥΓΟΝΟΥ

Μετάφρασις Σ. Μ.*

Ὁ περιφανὴς Ἀρχὼ ὁρθῶς εἶπεν, ὅτι αἱ μεγάλαι ἀνακαλύψεις καίπερ ἔχουσιν σπουδαίοντα ἀποτελέσματα δὲν συνεπισύρουσι πάντοτε τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ. Τὰ πολιτικὰ γεγονότα καὶ αἱ μεγάλαι στρατιωτικαὶ πράξεις ἐγγράσσονται συνήθως βαθύτερον εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων παρὰ τὰ εἰρηνικὰ ἔργα τῶν ἐπιφανῶν σοφῶν, ἅτινα συντελοῦσιν εἰς τὴν αὐξησιν τῆς εὐημερίας τῶν κοινωνικῶν.

Ἡ κατὰ τῆς τοιαύτης τάσεως τῶν ἀνθρώπων ἀντίδρασις δὲν εἶναι ἀνωφελής, διότι εἶναι ἄξιοι συγχαρητηρίων οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγγλικῆς πόλεως Βιρμιγκάμ, οἵτινες τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1874 δι' ἐορτῆς λαμπρᾶς ἐώρτασαν τὴν ἐκατονταετηρίδα τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἐφευρέσεως τοῦ συμπολίτου αὐτῶν Πριέστλεϋ (Priestley), τῆς γενομένης τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1774. Ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει ἐπιτροπὴ συστάσα τῇ φροντίδι τοῦ βιομηχάνου Ἀγγλου S. Timmins καὶ συλλέξασα τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, ἀνίδρυσεν ἀνδριάντα τοῦ μεγάλου χημικοῦ τοῦ ἀνακαλύψαντος τὸ ἀέριον τοῦ θευγόνου. Τελετὴ δὲ σοβαρὰ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐορταζόντων χρονολογίαν ἀνεξάλειπτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐπανήγαγεν οἶον ἐν τῇ ζωῇ ἀνακαλύψιν, ἧς τὰ πολύτιμα ἀποτελέσματα εἶναι ἄξια πάσης προσοχῆς.

Τὸ θευγόγον εἶναι τὸ ζωοποιὸν ἀέριον τῆς ἀτμοσφαιρας, ἐν ᾗ εὐρίσκεται μεμιγμένον μετ' ἀζώτου, ἀερίου ἀδρανικοῦ, ἔχοντος οὕτως εἰπεῖν ἀντιθέτους πρὸς τὰς τοῦ θευγόνου ιδιότητας. Τὸ θευγόγον συντηρεῖ τὴν ζωὴν τῶν ζώων, ζωπυρεῖ τὴν καῦσιν, ἐνῷ τὸ ἀζώτον θανατοῖ τὸ εἰσπνέον αὐτὸ ἔμψυχον ὄν, καὶ σβύνη τὴν ἐντὸς αὐτοῦ τεθειμένην φλόγα. Τὰ ἀόρατα κύματα τοῦ ἀέρος, τοῦ ὡκεανοῦ τούτου ἐν ᾧ εἴμεθα βεβυθισμένοι, περιέχουσιν εἰς στρογγύλον ἀριθμὸν 21 ὄγκους θευγόνου καὶ 79 ἀζώτου.

Ὀλίγοι γινώσκουσι τὰς δοκιμασίας, ἀς ὑπέστη ἡ ἀνακάλυψις τῶν δύο τούτων ἀερίων διὰ μέσου τῶν αἰώνων, καὶ τὴν μεγίστην ἀξίαν τοῦ κτήματος τούτου, ὅπερ ἀπέκτησεν ἡ ἐπιστήμη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν. Βραχεῖα ἐξιστόρησις τούτων θέλει καταδείξει εἰς τοὺς ἀναγνώσας διὰ τί ὁ Πριέστλεϋ καὶ ὁ Δαβραζιὲ ἐθεωρήθησαν ἄξιοι ἀνδριάντος, καὶ πλείοτερον λέγομεν ἐθεωρήθησαν ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν μεταγενεστέρων.

Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀλλοκότους δοξασίας περὶ τοῦ ἀέρος τοῦ περικυκλοῦντος τὴν γῆν δι' ἀοράτου καλύμματος. Δὲν ἐγνώριζον δὲ καὶ τὰ ἀέρια οὐδ' ἔσχον ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἣν ἐθεώρουν ὡς φοιχέον. Τὰ ἀέρια ταῦτα εἶναι γνωστά ἡμῖν σήμερον καίτοι ἀόρατα· γνωστὸν π. χ. ὅτι τὸ φωταέριον (gaz) καίει ἀναδίδον φλόγα λαμπράν, χρησιμεῖον ἤδη πρὸς φωτισμὸν τῶν πόλεων· γνωστὸν ὡσαύτως ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν δξύ εἶναι ἕτερον εἶδος ἀερίου δηλητηριώδους, ἐκπεμπόμενον κυρίως ἐκ τῶν οἴνοφθρων πίθων καὶ ἀγγείων, ἐν οἷς ζυμοῦται ὁ οἶνος· γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι οἱ ἀνθρωποὶ ἀνθρακες τιθέμενοι ἐν δωματίῳ κεκλεισμένῳ προξενοῦσιν ἀσφυξίαν, καὶ ὅτι αὕτη προέρχεται διότι ἡ καύσις ἐκπέμπει τὸ δξειδίου τοῦ ἀνθρακος, ἕτερον τοῦτο εἶδος θανατηφόρου ἀερίου. Ταῦτα πάντα, τὰ τοῖς πᾶσι γνωστά σήμερον, πρὸ τινων αἰώνων ἠγνοοῦντο. Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀεραντλίας καὶ τοῦ βαρομέτρου ἠγνόουν ἂν ὁ ἀῆρ, αὐτὸ τὸ σύνθετον ἀέριον, περὶ οὗ ἤδη γράφομεν, εἶχε βάρος καὶ ὁποία ἦτο ἡ φύσις τῶν συστατικῶν αὐτοῦ.

Οἱ ἀλχημιστὰς ἐν τοῦτοις εἶχον ἤδη ποιήσει παρατηρήσεις, δι' ὧν ἠδύναντο νὰ ὁδηγηθῶσιν εἰς τὴν εὑρεσιν τῶν συστατικῶν τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ δξυγόνου. Εἶχον παρατηρήσει ὅτι μέταλλά τινα πυρακτούμενα ἐπὶ παρουσίᾳ ἀέρος, ὡς π. χ. ὁ κασσίτερος, ἤξανον κατὰ τὸ βάρος καὶ μετεμορφοῦντο εἰς σῶμα εὐτριπτον· αὕτη δὲ ἡ αὐξήσις τοῦ βάρους ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐφαίνετο δυσεξήγητος. Ἐὰν ἐγνώριζον ὅτι ὁ ἀῆρ εἶχε βάρος, ἤθελον νοήσει, ὅτι μέρος τοῦτου κατετέθη ἐν τῷ πυρακτωθέντι μετᾶλλῳ· ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι χημικοὶ ἀντὶ νὰ ἐξηγήσωσι τὸ φαινόμενον τοῦτο διὰ τῆς προσθήκης ἐνός τῶν στοιχείων τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ μετάλλου, παρεδέχοντο ἐπέραν γνῶμην· ἔλεγον, ὅτι τὸ μέταλλον πυρακτούμενον ἀπέβαλε ἰδιαιτέρον τὸ βευστόν, τὸ φλογιστόν, ὅπερ κατ' αὐτοὺς ἦτο οὐσία μυστηριώδους ἀδαρῆς, καθιστώσα ἐλαφρότερον τὸ σῶμα μεθ' οὗ εὐρίσκετο συνηνωμένη. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ φλογιστοῦ ἐπεκράτει καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ὁ Πριέστλεϋ ταύτην πρὸςθεύων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγκαταλίπη, καίτοι τοιαύτην ἀνακάλυψιν ἐποίησατο. Θέλομεν παρακατιόντες καταδείξει, ὅτι ὁ Λαβοαζιὲ κατέρριψεν ὁλόκληραν τὴν οἰκοδόμημα τῶν ἀρχαίων δοξασιῶν καὶ κατέθεσε τὰς βάσεις τῆς νέας χημείας· εἰς τοῦτο δὲ κυρίως συνετέλεσεν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ δξυγόνου.

Ἰδωμεν ἤδη πῶς ὁ χημικὸς Ἀγγλος Πριέστλεϋ ἐκθέτει αὐτὸς οὗτος τὸ ἀξιωματικὸν αὐτοῦ πείραμα.

«Τῇ ἀδύγούστου, λέγει ὁ Πριέστλεϋ, ἀποπειρώμενος νὰ ἐξαγάγω ἀέρα ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ δξειδίου τοῦ ὑδραργύρου, παρετήρησα ὅτι διὰ τοῦ φακοῦ μου ἐξήγαγον τοιοῦτον (ἀέρα ἐνταῦθα ὁ Πριέστλεϋ ὀνομάζει τὸ ἀέριον, gaz). Συλλέξας ἐκ

τοῦ ἀέρος τοῦτου τριπλάσιον ἢ τετραπλάσιον ὄγκον τῆς ὕλης, ἣν μετεχειρίζομαι, προσέθηκα ὕδωρ καὶ παρετήρησα, ὅτι δὲν ἀπερροφάτο· ἐξαπλάγη δὲ ὅτε θέσας λυχνίαν ἐν τῷ ἀέρι ἐκείνῳ εἶδον ὅτι ἐκαίει μετὰ ἰσχυρᾶς ἐντάσεως· τεμάχιον ξύλου ἀνθρωπίνου ἐσπινθηροβόλει ὡς χάρτης ἐμβεβαμμένος εἰς διάλυσιν νίτρου».

Τοιαύτη ἦτο ἡ μεγάλη ἀνακάλυψις τοῦ Πριέστλεϋ. Ἀπεμύονσε τότε πρῶτον τὸ ζωοποιῶν τοῦ ἀέρος ἀέριον, καὶ ἔμαθεν, ὅτι ἐν στερεῇ καταστάσει εὐρίσκόμενον ἐν τῷ δξειδίῳ τοῦ ὑδραργύρου προήρχετο ἐκ τοῦ ἀερώδους ὄγκου ἐν τῷ ζῶμεν. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἐξαγάγῃ συνεπείας ἐκ τοῦ πειράματος ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ν' ἀνακαλύψῃ κυρίως τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀζώτου. Ὁ Σουηδὸς χημικὸς Σχέλε (Scheele) ἐβάδισεν ὁδὸν ἐρευνῶν γονιμωτέρων· ἐπέπρωτο ὅμως εἰς τὸν Γάλλον Λαβοαζιὲ (Lavoisier) ν' ἀποκαλύψῃ νέας καὶ σπουδαίας ἀληθείας.

Ὁ Λαβοαζιὲ μετὰ πολλὰς ἀποπείρας κατάρθωσε καθαρῶς νὰ διείδῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ δξυγόνου καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀέρος δι' ἀξιωματικῶν πειράματος, ὅπερ περιγράφομεν. Ἐλαβε φιάλην ὑαλίνην, τῆς ὁποίας τὸ στόμα καὶ ὁ λαίμδος κεκυρτωμένος ἐν εἴδει κέρατος ἀπέληγεν ὑπὸ κώδωνι ὑαλίνῳ ἐμβεδυθισμένῳ ἐν τῷ λεκάνῃ πλήρῳ ὑδραργύρου. Ἐν τῇ φιάλῃ ἔρριψεν ὑδράργυρον, καὶ ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ὑδραργύρου. Τοῦτου γενομένου παρετήρησεν ὁ Λαβοαζιὲ ὅτι ὁ ὑδράργυρος ἐκαλύφθη ὑπὸ ἐπανθίσματος ἐρυθροῦ, ἐνταῦθα δὲ ὁ ἐν τῷ κώδωνι ἀῆρ ἠλαττώθη κατὰ τὸ $\frac{1}{5}$. «Αὐτὸς ὁ ἀῆρ τοῦ κώδωνος, λέγει ὁ Λαβοαζιὲ, ἔσθυνε τὸ ἐν αὐτῷ προσαγόμενον φῶς καὶ ἐφόνευε τὰ τιθέμενα ἐν τῷ ζῶα». Ἐκ τούτου συνεπέραναν, ὅτι τὸ ζωογόνον μέρος τοῦ ἀέρος ἀπωλέσθη. Ἀλλὰ τί ἐγένετο; Ὁ Λαβοαζιὲ ἐσκέφθη, ὅτι θὰ προσεκολληθῇ εἰς τὸν ἐν τῇ φιάλῃ ὑδράργυρον καὶ ἐσχημάτισε τὸ ἀναφανέν κατὰ τὴν πυράκτωσιν ἐρυθρὸν ἐπανθισμόν· συνέλεξε λοιπὸν αὐτὸ, ἐπυράκτωσεν ἐκ νέου ἐν τῇ αὐτῇ συσκευῇ καὶ ἐξήγαγεν οὕτω τὸ δξυγόνον ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ φλόξ ἔκαίει μετ' ἐπιτάσεως καὶ τὰ ζῶα ἀνέπνεον ζωηρῶς. Ἡ ἔνωσις τοῦ δξυγόνου τοῦτου πρὸς τὸ ἐν τῷ κώδωνι κατὰ τὸ πρῶτον πείραμα ὑπολειφθὲν ἄζωτον ἤθελε παραγάγῃ τὸν πρῶτον ἀέρα. Διὰ τοῦ πειράματος τοῦτου ἡ σύνθεσις τοῦ ἀέρος, ἡ θεωρία τῆς καύσεως καὶ τῆς ἀναπνοῆς ἐξηγοῦνται, ἐντεῦθεν δὲ ἄρχονται τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας χημείας, διότι οἱ σοφοὶ ἔχοντες ὑπ' ὅψιν τὰ ἀποτελέσματα τοσοῦτον σπουδαίου πειράματος μετεχειρίσθησαν αὐτὰ πρὸς ἐτέρας ἀνακαλύψεις.

Ἀποδίδοντες τιμὴν τῇ μεγαλοφυίᾳ τοῦ Λαβοαζιὲ θὰ ἦτο ἄδικον νὰ ζητήσωμεν νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν ἀξίαν τοῦ μεγάλου ἀγγλοῦ χημικοῦ, οὗ τινος αἱ ἐργασίαι θὰ μένωσιν ἀνεξάλειπτοι

ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς χημείας· ὁ Πριέστλεϋ εἶχε γενναῖον τὸ ἦθος καὶ εὐρεῖαν τὴν διάνοιαν, ἡ δὲ μετριοφροσύνη αὐτοῦ εἶχε τὸ ἔκτακτον· πάντοτε ἐζήτηε νὰ καταβιβάσῃ τὴν ἀξίαν του. Ἀνεμίχθη ἐμπαθῶς εἰς τὰς θεολογικὰς ἐριδας καθ' ὅλον σχεδὸν αὐτοῦ τὸν βίον, οἱ δὲ ἀγῶνες, οὓς ἀνέλαβε κατὰ τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, ἐπήνεγκον τὴν καταστροφὴν του, τὴν ἐξορίαν του καὶ τὸν θάνατον μακρὰν τῆς πατρίδος ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ μέγας Λαβοαζιὲ ὑπῆρξε δυστυχῆς ἕτι, διότι οὗτος ἐτελεύτησεν ἐπὶ τῆς λαίμητόμου τῇ 1793.

Ἄλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἀέριον τοῦ δξυγόνου, καὶ ἂς δώσωμεν ὡς πρὸς τοῦτο ἐξηγήσεις ἐτι τινάς. Τὸ ἀέριον τοῦτο ἄχρουν, ἄοσμον, ὅπερ ὁ Πριέστλεϋ καὶ Λαβοαζιὲ παρεσκεύαζον ἐκάτερος δι' ἰδιαιτέρας μεθόδου, σήμερον παρασκευάζεται ὡς ἐξῆς. Ἐντὸς πηλίνου ἀποστακτικοῦ σκεύους (ἄμβικος) πυροῦσι μίγμα διττοξειδίου τοῦ μαγγανίου ἢ τήκουσι χλωριούχον κάλιον καὶ παραλαμβάνουσι τὸ δξυγόνον διὰ λεκάνης πλήρους ὕδατος ἐντὸς φιαλῶν. Ἐὰν ἐν τῷ δξυγόνῳ θέσωμεν ἀνθρακὰ ἀνθρωπίνον ἢ θεῖον, παράγεται λαμπρὰ λάμψις, καιομένων τῶν σωμάτων τούτων μετὰ ἐπιτάσεως. Αἱ ὕλαι αὗται ἐνούμεναι μετὰ τοῦ δξυγόνου παράγουσιν ὀξέα, καὶ ὁ μὲν ἀνθραξὶ παράγει τὸ ἀνθρακικὸν δξύ, τὸ δὲ θεῖον τὸ θειικὸν δξύ.

Ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τούτων τοῦ δξυγόνου ὁδηγηθέντες κατασκεύασαν φυσητήρα δι' οὗ διασταυροῦντες ῥεῦμα δξυγόνου πρὸς ῥεῦμα κοινοῦ φωταερίου καιομένου παράγουσι τὴν μεγαλητέραν θερμότητα, τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιστήμη μέχρι τοῦδε παρήγαγε. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ῥευστοποιοῦσι σήμερον τὰς μάλλον πυρομάχους οὐσίας, τὰς θεωρουμένας πρότερον ὡς ἀτήκτους. Διὰ τοῦ φυσητήρος τούτου τήκουσιν ὡσαύτως τὰ τεμάχια τῆς πλατίνης, ἅτινα χρησιμεύουσι πρὸς κατασκευὴν τῶν διεθνῶν μέτρων.

Ταῦτα καταδεικνύουσιν ὅτι αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις παρέχουσι τάχιον ἢ βράδιον τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Ταύτην δὲ τὴν ἄμεσον σπουδαιότητα ὑπάρχουσι τινες, οἵτινες οὐδόλως αἰσθάνονται, οὐδὲ ἐννοοῦσιν ὅτι αἱ ἀνακαλύψεις μεγάλως συντελοῦσιν εἰς τὸ εὖ εἶναι τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς παροχῆς νέων πηγῶν καὶ τρόπων ἐνεργείας ἰσχυρωτέρων τῶν ἀσθενῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων καὶ μέσων. Ὁφείλομεν λοιπὸν νὰ τιμῶμεν τὴν μνήμην ἀνθρώπων, οἱ οἱ ὁ Πριέστλεϋ καὶ ὁ Λαβοαζιὲ, ὡς ἀγαθῶν ἡμῶν εὐεργετῶν.

Ὁ Λαβοαζιὲ εἶχε πλήρη συναίσθησιν τῶν ὑπηρεσιῶν, ἂς προσήνεγκε τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι· δὲν εἶται, γράφει, ἀπαραίτητον ὅπως ἀξιώθῃ τις τῶν τιμῶν τοῦ κόσμου καὶ ὅπως πληρώσῃ τὸν ὀφειλόμενον τῇ πατρίδι αὐτοῦ φόρον, νὰ κληθῇ εἰς τὰς δημοσίας λειτουργίας, τὰς πλήρεις πομπῆς, αἵτινες συντρέχουσιν εἰς τὴν

ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῶν κρατῶν. Ὁ περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἀσχολούμενος δύναται ἐπίσης ἀποτελεσματικῶς νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐν τῇ σιγῇ τοῦ ἐργαστηρίου του. Δύναται νὰ ἐλπίσῃ ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας του θέλει ἐλαττώσει τὰ δεινὰ τὰ καταμαστίζοντα τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ὅτι θέλει αὐξήσῃ τὴν εὐημερίαν αὐτοῦ καὶ εὐτυχίαν. Καὶ ἂν δὲ δὲν ἤθελε συντελέσει διὰ τῶν νέων ἀνακαλύψεων του παρὰ νὰ μηκύνη ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὴν μέσσην ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, πάλιν δύναται δικαίως νὰ ὀνομασθῇ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Μετάφρασις **

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1873 γενομένην ἐν Βιέννῃ Παγκόσμιον Ἐκθεσιν συνέστη σύλλογός τις ἐξ ἀνδρῶν πολιτικῶν, δημοσιογράφων, γλωσσολόγων, ἐμπόρων κλ., σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶνε νὰ περιυνάξῃ πᾶσαν πληροφориάν καταστατικὴν, οἰκονομικὴν, ἐμπορικὴν, βιομηχανικὴν, κλ. περὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ν' ἀναπτύξῃ κατ' ἀκολουθίαν τὰς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν σχέσεις.

Ὁ σύλλογος οὗτος συνέστησε μουσεῖον, ἐνθα ἀνάκεινται προϊόντα καὶ δείγματα ἀνατολικὰ, ἔχει βιβλιοθήκην ὁσημέραι πλουτιζομένην καὶ τέλος ἴδιον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τὴν Μηνιαίαν ἀνατολικὴν Ἐπιθεώρησιν (Monatsschrift für den Orient), περιέχουσαν πᾶσαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ συλλόγου ὠφέλιμον εἰδησιν ὑπὸ καταλλήλων ἀνδρῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἰκούντων γεγραμμένην, ἢ τοῦλάχιστον δυνάμενων νὰ ἔχωσιν ἀκριβεῖς πληροφορίας.

Ἐκ τοῦ μνημονευθέντος περιοδικοῦ ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς.

Οἱ γεωγραφικοὶ τῆς Τουρκίας χάρται εἶνε ἐν γένει πολλοὶ ἀτελεῖς καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Κεϊπέρτου πολλὰ ἔχει τὰ ἀνακριβῆ καὶ πολλὰ τὰ ἐλλείποντα. Ἐν τῇ Βιενναίᾳ Ἐκθέσει οὐδὲ εἰς χάρτης τῆς Τουρκίας ὑπῆρχεν ἐμφαίνων ἀκριβῶς τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῆς χώρας. Ὅθεν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ μεγάλαι ἐκείναι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἐπαρχίαι, ἂν καὶ πλησιάζουσιν πρὸς τὸ κέντρον καὶ ἂν καὶ πολλὰ περιγραφῶν αὐτῶν ἔχωσι γένει ὑπὸ περιγητῶν καὶ πολλὰ περὶ αὐτῶν ἐπίσημοι ἐκθέσεις ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων προξένων, εἶνε ὑπὸ τινος ἐπόψεως ὀλιγώτερον γνωστὰ ἢ ἄλλαι χώραι μάλλον ἀπομακρυσμένα.

Αἱ νέαι ἐπαρχίαι, ἂς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀσίας κατέκτησεν ἡ Ῥωσσία, ἐμφαίνονται ἤδη εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας μετ' ὅλας τῶν τὰς λεπτομερείας. Πλὴν δὲ τούτου οὐδεὶς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων γεωγραφικῶν τῆς Τουρκίας πινάκων

δεικνύει τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῆς χώρας εἰς βιλαέτια. Καὶ τοῦτο καὶ διότι ὀλίγιστα ἡ διοίκησις ἔκαμεν ἔργα ἐν Τουρκίᾳ γεωγραφικὰ καὶ καταστατικὰ καὶ διότι καὶ ἂν ποῦ ἐγείναι τι δὲν δύνανται νὰ τὸ ἐπωφεληθῶσιν οἱ Εὐρωπαῖοι διὰ τὴν ἀγνοίαν τῆς τουρκικῆς.

Ἀπὸ τινων ἐτῶν μεταβολαὶ λίαν σημαντικαὶ ἐγένοντο καὶ ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὴν διαίρεσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, περὶ ἧς καὶ μόνης θὰ εἰπωμέν τινα τῶρα. Τοιαῦται μεταβολαὶ λ.χ. εἶνε ἡ κατάργησις τῆς διοικήσεως τοῦ Σκουτάρεως καὶ τῆς Πρεσρένης καὶ ἡ ἀνίδρυσις τοῦ βιλαετίου τῶν Βιτωλίων.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία πλὴν τῶν ὑποτελῶν χωρῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν περὶ αὐτὴν, ἥτις ἀποτελεῖ ἄλλην διαίρεσιν, διακρίνεται εἰς ἑξ βιλαέτια.

Α' Ἡ Βοσνία, ὑποδιαιρουμένη εἰς 7 σαντζάκια, ἐν οἷς ἡ Ἐρζεγοβίνη. Β' Τὸ βιλαέτι τῶν Βιτωλίων, περιλαμβάνον τὸ πλεῖστον τῶν ὀρεινῶν μερῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Αἰγαίου. Τὸ βιλαέτι τῶν Βιτωλίων ὑποδιαιρεῖται εἰς 6 σαντζάκια. Γ' Τὸ βιλαέτι τῶν Ἰωαννίνων, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Ἡπειρον καὶ Θεσσαλίαν καὶ ὑποδιαιρούμενον εἰς 5 σαντζάκια. Δ' Τὸ βιλαέτι τῆς Θεσσαλονίκης, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Μακεδονίαν καὶ ὑποδιαιρούμενον εἰς 3 περιφερείας. Ε' Τὸ βιλαέτι τῆς Ἀδριανουπόλεως, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Θράκην καὶ ὑποδιαιρούμενον εἰς 5 περιφερείας. ΣΤ' Τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως, περιλαμβάνον πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν περικλείουσιν ὁ Δούναβις καὶ ὁ Αἰνός ἀπ' ἐνὸς καὶ τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τῆς Σερβίας καὶ ἡ Μαύρη Θάλασσα ἀπ' ἐτέρου. Ὑποδιαιρεῖται τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως εἰς 7 σαντζάκια.

Εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν βιλαετίων τούτων δημοσιεύονται κατ' ἔτος τὰ *Saifnamé* ἥτοι ἐπίσημα Ἡμερολόγια, ὅθεν ἀρῶμεθα τὰς πληροφορίας ταύτας. Αἱ ἐπετηρίδες αὐταὶ περιέχουσι πλὴν τῶν ὀνομάτων τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ καταστατικὰς πληροφορίας περὶ ἐκάστης ἐπαρχίας. Τινὰ ἐκ τῶν βιλαετίων ὅμως στεροῦνται τοιούτων δημοσιεύσεων.

Ἡ Κωνσταντινούπολις, ὡς εἴπομεν, ἀποτελεῖ ἰδίαν περιφέρειαν, ἥτις δὲν ἐκτείνεται πολὺ πέραν αὐτῆς τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς. Ἡ περιφέρεια αὕτη ἔχει ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς ἑκτασιν 46 χιλιάδων τετραγωνικῶν μιλίων καὶ πληθυσμὸν 680,000 ψυχῶν, εἶνε δὲ τὸ μᾶλλον κατωκημένον μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἐργεταὶ ἐπειτα ἡ Ἀδριανούπολις μετὰ πληθυσμὸν ἀναλογούντα πρὸς 2,168 κατοίκους ἀνὰ τετραγωνικὸν μίλιον, τὰ Ἰωάννινα μετὰ 2,153, ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ 1,227, ἡ Βοσνία μετὰ 1,093, τὰ Βιτωλία μετὰ 1,045, τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως μετὰ 960. Πᾶσιν τῶν χω-

ρῶν τούτων ὁ πληθυσμὸς εἶνε κατώτερος τοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἐνθα ἀναλογουσι κατὰ μέσον ὅρον 1696 κάτοικοι ἀνὰ τετραγωνικὸν μίλιον. Ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ, ἀραιῶς κατοικουμένη, ὑπολογίζονται 1804 ψυχῆ ἀνὰ τετραγωνικὸν καὶ ἐν τῇ Σουηδίᾳ, ἥς ἐπίσης εἶνε κατώτερος ὁ πληθυσμὸς, 1600. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ πληθυσμοῦ ἡ Ῥωσσία μόνον καὶ ἡ Ἑλλάς εἶνε κατώτεροι τῆς Τουρκίας, διότι ἐν μὲν τῇ Ῥωσσίᾳ ὑπολογίζονται 732, ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι 421 κάτοικοι ἀνὰ τετραγ. μίλιον. Προσθετέον ὅμως, διὰ τὰς ἡμεθεὶς δίκαιοι, ὅτι εἶνε εὐφοροτάτη ἡ γῆ τῆς Τουρκίας καὶ ὅτι πολὺ συμβάλλονται εἰς αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς τὸ μεσημβρινὸν τῆς κλίμα καὶ ἡ ἐπὶ τριῶν θαλάσσιων γεωγραφικῆς θέσεις.

Εἰς τὰς ἐπετηρίδας, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγίνε λόγος, σημειοῦται ὅσον ἐνεστὶν ἀκριβὲς ὁ ἀρσενικός πληθυσμὸς ἐκάστης ἐπαρχίας, ὅχι ὅμως καὶ ἡ φυλὴ τῶν κατοίκων μόνον περὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν γίνεται μνεία. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀτελής καὶ ἡ καταστατικὴ αὕτη, εἶνε ὅμως ἀξιόπιστοτέρη τῶν ἀριθμῶν, οὓς δίδουσιν οἱ ἐκάστοτε περιηγηταὶ ἢ ἄλλοι ἰδιῶται.

Κατὰ τὰς νεωτάτας λοιπὸν τῶν ἐπετηρίδων τούτων, αἵτινες ὅμως δὲν εἶνε πᾶσαι τοῦ αὐτοῦ ἔτους, οἱ κάτοικοι τῆς Τουρκίας ἐξεταζόμενοι κατὰ θρησκευόμενα ἔχουσιν, εἰς τὰ διάφορα βιλαέτια, ὡς ἑξῆς:

1. Βοσνία· μωαμεθανοὶ 309,522, μὴ μωαμεθανοὶ 306,707.
2. Βιτωλία· μωαμεθανοὶ 485,993, μὴ μωαμεθανοὶ 467,601.
3. Ἰωάννινα· μωαμεθανοὶ 250,749, μὴ μωαμεθανοὶ 467,601.
4. Θεσσαλονίκη· μωαμεθανοὶ 124,828, μὴ μωαμεθανοὶ 124,127.
5. Ἀδριανούπολις· μωαμεθανοὶ 235,587, μὴ μωαμεθανοὶ 401,440.
6. Δούναβις· μωαμεθανοὶ 455,768, μὴ μωαμεθανοὶ 715,938.

Κατὰ τὴν καταστατικὴν ταύτην ὁ ἀρσενικὸς πληθυσμὸς εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας συμποσοῦται εἰς 6,295,804, ἐξ ὧν 3,862,447 μωαμεθανοὶ καὶ 2,433,357 μὴ μωαμεθανοί. Ὁ μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς ὑπερτερεῖ εἰς 41 μόνον σαντζάκια· εἰς τὰ 22 ἄλλα οἱ χριστιανοὶ εἶνε πλειότεροι. Ἐχει λοιπὸν λόγον ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς πρὸς τὸν μωαμεθανικὸν ὡς 57 πρὸς 43.

Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι φυσικῶς εἰς τὰς καταστατικὰς ταύτας, τὰς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν γενομένας, θὰ ἦνε μᾶλλον ἐξωγαγόμενοι οἱ ἀριθμοὶ οἱ δηλοῦντες τὸν μουσουλμανικὸν πληθυσμὸν. Εἰς τοῦτο δὲ δὲν ἀνθίστανται βεβαίως οἱ χριστιανοί, διότι οὕτω δύνανται νὰ πληρώσωσιν ὀλιγωτέρους φόρους. Δι-

καίως ὅθεν πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν ὅτι ἂν κατὰ τὰς ἐπισήμους τουρκικὰς καταστατικὰς ὑπερβαίνουν οἱ χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους κατὰ τὸ ἑβδομον, πράγματι ἡ ὑπεροχὴ αὕτη θὰ ἦνε πολὺ μεγαλητέρα.

Εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ἀνάγονται πλὴν τῆς περιφερείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Κρήτη καὶ ἄλλαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦλάχιστον εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν μέρος, οἱ Χριστιανοὶ εἶνε πλειότεροι· εἶνε πρὸς τοὺς μουσουλμάνους ὡς 54 πρὸς 46.

Ἡ Κρήτη κατοικεῖται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ Χριστιανῶν.

Καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Τουρκίας νήσους, αἵτινες ὁμοῦ μετὰ μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀποτελοῦσιν ἰδίαν γενικὴν διοίκησιν, οἱ χριστιανοὶ ὑπερτεροῦσι· πόσον ὅμως δὲν δυνάμεθα οὔτε κατὰ προσέγγισιν νὰ δρίσωμεν, διότι ἐκεῖ δὲν δημοσιεύονται καταστατικαὶ πληροφορίες ὡς εἰς τὰ βιλαέτια.

ΛΥΣΙΣ ΔΙΑΔΕΚΤΙΚΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ

Οὐκ ἔχμε καθεῦθεν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον.

Νέος ἔτι ὢν ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ διαφλεγόμενος ἐξ ἀκοιμήτου φιλοδοξίας, ἠδημόνει ἀκούων συνεχῶς ἐπαινούμενον τὸν νικητὴν τοῦ Μαραθῶνος Μιλτιάδην καὶ διηνεκὲς εἶχε μέλημα κατὰ τὴν δόξαν ἡδύνατο νὰ ὑπερτερήσῃ ἐκεῖνου κατὰ τὴν δόξαν. Ὅσάκις οἱ φίλοι βλέποντες αὐτὸν σύννον καὶ περιφροντιν, ἠρώτων τί ἔχει, ὁ μέλλον σωτὴρ τῆς Ἑλλάδος ἀπήντα στερεοτύπως· «Δὲν με ἀφίνει νὰ κοιμηθῶ τὸ τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου.»

Ἐκ τῶν εἰρημένων εὐνόητον καθίσταται, διατὶ καὶ σήμερον μεταχειρίζομεθα τὴν αὐτὴν φράσιν, ὁσάκις θέλομεν νὰ δηλώσωμεν μεταφορικῶς, ὅτι νέος τις ὀργᾷ πρὸς τὰ μέγала ἐκ σφοδροῦ αἰσθημάτων ἀμίλλης καὶ φιλοτιμίας.

Α. Σ. Β.

ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΗΣ

1. - Ἄκουε πολλὰ, ὀμίλει ὀλίγα, μὴ διακόπτῃς ποτέ.
2. - Ἐσο φυσικὸς καὶ εἰς τὸν τόνον καὶ εἰς τὰς ιδέας σου.
3. - Ἡ φωνή σου ἂς μὴ εἶνε μήτε τόσο χαμηλὴ, ὥστε νὰ κοπιᾷζουν διὰ νὰ σὲ ἀκούσουν, μήτε τόσο ὑψηλὴ, ὥστε ν' ἀποκᾶμουν ἀκούοντές σε.
4. - Ὀμίλει πρὸς ἕκαστον περὶ τοῦ ὅ,τι γνωρίζει ἢ ὅ,τι ἀγαπᾷ καλότερα· μὴ ἀποκινδυνεύσῃς δὲ ν' ἀποφανθῇς περὶ μηδενὸς ἐνώπιον ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζεις.

5. - Ἐὰν διηγῇσαι, τὰ διηγήματά σου καλὸν εἶνε νὰ ἐνδιαφέρωσιν ὅλους· ἀπὸ τὰ καλότερα δὲ ἀπομάκρυνε τὰς ὀχληρὰς λεπτομερείας.

6. - Ἐπὶ πάσης δήποτε ὁμιλίας προλάβανε τὸν κόρον.

7. - Πάσχισε ν' ἀρέσκῃς μᾶλλον παρὰ νὰ διαπρέπῃς· ἀπόφευγε τὴν ἐπίδειξιν· ἐξαίρει δὲ τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους, ὅσους μοιράζεις, καὶ μὴ δώσῃς ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ νομίσουν ὅτι τοὺς ἐπαίνους σου δίδεις ἐπὶ ἐπιστροφῇ.

8. - Ἐσο εἰς τοὺς λόγους σου μήτε εἰς ἄκρον αὐστηρὸς, μήτε εἰς ἄκρον χαλαρὸς.

9. - Ἐπιδείκνυε σεαυτὸν εὐμενῇ ἄνευ κολακείας, εὐλικρινῇ ἄνευ τραχύτητος, καὶ προφυλάττου ἀπὸ τὸ νὰ προσβάλῃς τινά. Μεταχειρίζου τὸ σκῶμμα, μηδέποτε τὴν κακολογίαν.

10. - Οἰκονόμει τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς προλήψεις των· δέχου ἀσμένως τὴν ἀντίρρῃσιν, καὶ ἐὰν ἀνασκευάζῃς, μὴ φιλονεικῇς.

Δ.

ΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Ὁ Λαβριγαῖρος ἐν τῷ κατωτέρῳ χωρίῳ ὑπαίνιττεται ἰδίως τὰς μεταξὺ γυναικῶν ἀνταλασσομένας ἐπισκέψεις ἀνακράζων:

«Ἐπίπονος συνήθεια, ὑποδούλωσις ἀνιάρᾳ! Αἱ γυναῖκες ἐπισκέπτονται ἀλλήλας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ μὴ συναντηθῶσι. Ἄν δὲ τύχῃ τις οὔσα κατ' οἶκον, ἡ συνέντευξις δαπανᾶται εἰς ἀφήγησιν πραγμάτων τὰ ὅποια ἀμφότεραι γνωρίζουσιν ἢ περὶ ὧν ἐξ ἑσού ἀδιαφοροῦσι. Ἡ εἰσερχομένη εἰς αἵθουσάν τινα πρὸς ἐπίσκεψιν περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκέπτεται ἢ πῶς νὰ ἐξέλθῃ· ἡ ὁλόκληρον τὸ ἀπόγευμα εἰς ἐπισκέψεις δαπανήσασα, οὐδὲν ἄλλο κέρδος ἐκαρπώθη ἐκ τῆς πενταώρου ἐκδρομῆς εἰμὴ ὅτι εἶδε τὴν στολὴν τριῶν ἢ τεσσάρων θυρῶν καὶ τὸ πρόσωπον φίλης τὴν ὁποίαν μόλις γνωρίζει καὶ ἐτέρως τὴν ὁποίαν ἀποστρέφεται. Ἄν ἐσκέπτοντο πόσον πολῦτιμος εἶναι ὁ χρόνος καὶ πόσον ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ ἀνεπανόρθωτος, αἱ κοσμικαὶ δέσποιναί ἤθελον κλαύσει πικρῶς.»

Ο ΣΙΤΟΣ ΕΝ Τῷ ΜΕΣΙΚῷ

Ἄπασα σχεδὸν ἡ νότιος Ἀμερικὴ εἶναι σήμερον ἀπέραντος σιτοφόρος ἀγρὸς, καὶ πάντες οἱ πλούσιοι οὗτοι στάχυνες προέρχονται ἐκ τριῶν κόκκων σίτου, οὓς πτωχοὶ τις δούλος εὖρε μετὰ τῆς ὀρύξεως, τῆς σταλείσης ἐξ Ἰσπανίας πρὸς συντήρησιν τῆς στρατιᾶς τοῦ Φερδινάνδου

Κορτές. Ὁ δούλος ἔσπειρε τοὺς τρεῖς τούτους κόκκους, καὶ ἔπειτα τοὺς τρεῖς ἐξ αὐτῶν βλαστήσαντας στάχτας, καὶ οὕτως ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἐπληθύνθη ὁ ἄγνωστος εἰς τὰς χώρας ἐκεῖνας σῖτος.

**

Τὸ ἐπόμενον ποίημα ἐγράφη κατὰ Μάρτιον τοῦ ἐνεστώτος ἔτους ὑπὸ τοῦ κ. Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Κορίνθῳ, συνοδευθὲν δι' ἐπιστολῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ποιητοῦ πρὸς τὸν γηραιὸν διδάσκαλον κ. Π. Χιώτην, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τ' ἀκόλουθα: «Ὁλος ὁ κόσμος γνωρίζει, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δίδει εἰς τὴν ἐπάνοδον τῶν χειλιδῶν σημασίαν πολὺ σπουδαιότεραν ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν συνήθως δίδουσιν οἱ Εὐρωπαῖοι. Τὸ χαριέστατον τοῦτο πτηνὸν δὲν ἦτο μόνον διὰ τὸν Ἕλληνα ὁ πρόδρομος τοῦ ἔαρος, ὁ ἄγγελος τῆς χαρᾶς, ὁ παλαιὸς οἰκογενειακὸς φίλος, ἀλλ' ἦτο καὶ τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐγθροπραξιῶν κατὰ τῶν προαιωνίων ἐθρῶν μας. Διὰ τοῦτο ἡ δημοτικὴ ποίησις ἐξύμνησε τὴν ἐπάνοδον τῶν χειλιδῶν ὡς ἐπιπαθέστατα διὰ τοῦτο τὸ γλυκύφωνον πτηνὸν ἔθεωρετο καὶ θεωρεῖται ὡς ἱερὸν, ἀφίνεται δὲ ἐλευθέρων νὰ κτίσῃ τὴν φωλιάν του εἴτε ἐν τοῖς ναοῖς, εἴτε ἐν ταῖς οἰκίαις, χωρὶς ποτε νὰ παρενοχλῇται παρ' οὐδενός· διὰ τοῦτο ὁ ἐν πολέμῳ πίπτων μαχητὴς διέταττε τοὺς συμμαχητάς ν' ἀφίνωσι θυρίδα ἀνοικτὴν εἰς τὸν τάφον του, ὅπως ἐλευθέρως εἰσέρχεται ἡ φίλη χειλιδὼν καὶ ἀναγγέλλῃ εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντα τὴν ἐλευσιν τῆς ἀνοίξεως, καὶ μετὰ τῆς ἀνοίξεως τὸ κελῶδημα τῶν κλέφτικων πυροβόλων καὶ τὴν κλαγγὴν τῶν ἐθνικῶν ὀπλῶν.

«Ὅλα ταῦτα τὰ γνωρίζεις, καὶ δὲν προσμένεις θεδαίως νὰ τὰ μῶλῃς παρ' ἐμοῦ. Ὁθέλησα μόνον νὰ σοῦ εἴπω διατί τὸ χειλιδόνι μοὶ ἐνέπνευσε τὴν φθὴν τὴν ὁποῖαν σοῦ ἀποστέλλω καὶ διατί, ἐν ταῖς σημεριναῖς τοῦ ἔθνους περιστάσεσι, τὸ παρέρητα ὡς ἀγγελιοφόρον τῶν ἐγκαρδιῶν πόθων μας.»

Σ. τ. Δ.

Ἡ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΙΑ Ἡ ΤΟ ΧΕΙΛΙΔΟΝΙ

Καλῶς μὰς ἦλθες ἄνακο, πουλὶ χαριτωμένο,
Καλῶς μὰς ἦλθες τοῦ Μαρτίου πρωτόλουθο λουλοῦδι!
Μὲ πόση νῆφερος κρυφὴ λαχτάρα περιμένω
Ν' ἀκούσω μὲς 'ς τὰ σύμφερα τὸ πρῶτό σου τραγοῦδι!
Τώρα συνείδησα ὁ πτωχὸς νὰ βλέπω κάθε μέρα
Χαραῖς κ' ἐλπίδαις νὰ πετοῦν, νὰ πνίγωνται 'ς τὸ ῥέμμα
Τοῦ χρόνου τ' ἀνυπότακτου, πᾶν κόμ' ἀκόμα ψέμμα
Μοῦ φαίνεται ὅτι σὲ θεωρῶ νὰ σγίξῃς τὸν αἰθέρα
Μὲ τὰ σπαθία σου στερὰ... Γλυκὸ μου χειλιδόνι,
Μὰς ἔφερες καλοκαιρί;... Ὁφίμο θάλλῃ χιόνι;...

Μὰς ἔπιασε λιγοψυχία, πουλὶ ξενιτεμένο,
Καὶ νύστα κ' ἀποκάρωμα... Κανείς μας δὲν ἀκούει
Τοῦ γείτονα τ' ἀπόφωνα... τὸ αἶμα πετρωμένο
Σ' τὴν κλειδωμένη μας καρδίᾳ, πουλάκι μου, δὲν κρούει
Πόθος κανεῖς, οὐτ' ὄνειρα... Δὲν γεύεται ἡ ψυχὴ μας
Παρὰ καθάρους οὐρανούς, ἀστροφεγγοῦς καὶ κύματα
Χωρὶς ἀφροῦς νὰ 'ξεφυγοῦν 'ς ἐπεριγιάλια μνήματα!
Καθὼς ἡ νεκροθάλασσα κ' ἡ ἄκαρπ' ἡ ζωὴ μας
Ἔχει βουδὸ παραδαρμό... Γὰρ μὴ στείγῃ φουσκῶναι,
Ξερνᾷ τὰ φύκη τὰ νεκρὰ κ' ὕστερα μαρμαρώνει.

Πέτα, πουλάκι μου, γοργὰ, μὴ βαρεθῇς τὸ δρόμο.
Κι' ἂν εὖρος σκέπῃ πτωχικὴ καὶ πλοῦστον παραθύρι
Κλειστό σὰ μάτι δάρυπνο, δίπλωσ' εὐθὺς 'ς τὸ ὦμο
Τὰ χρυσοπράσινα στερὰ καὶ γίνου ξυπηγῆτρι...
Καὶ πὲς ὅτ' ἦλθ' ἡ ἀνοιξί, κι' ὅτ' ἀνοίξῃ δὲν εἶναι
Νὰ κελადοῦν οἱ πέρδικοι σιμὰ 'ς τὴν σαστικίαν τους
Οὕτε νὰ νανορίζουνε τ' ἀηδόνια τὴν φωλιά τους.
Δὲν εἶναι γάργαρα νερὰ, ὅχι, πουλὶ, δὲν εἶναι
Οὕτε φλογέρα πιστικῶς, οὕτε χλωρὰ τριφύλλια...
Πὲς ὅτ' ἔδω τὴν ἀνοιξί τὴ φέρουν καρυφύλλια...

Κι' ἂν 'ς τὴ φωνή σου τὴ γλυκεῖα δὲ σηκωθῶν οἱ εὐνοῦχοι,
Πάρε, πουλάκι μου, φτερό, ναθρὸς παλῆα λημέρια.
Σύρε νὰ ἰδῇς τὸν Ὀλύμπο, τὴν Γκιώνα, τὸ Βελούχι,
Χαιρέτισε τὴ Λιάκουρα καὶ φώναξ' ὡς τ' ἀστέρια.

Κι' ἂν μείνῃ ἡ Κιάφα ἀκίνητη κι' ὁ βράχος τοῦ Ζαλόγγου
Δὲ θυμῇ τὸ ζωντανό, τὸν ἄγριο καταρράχτη
Ποῦ ἐπάνωθ' ἐμοῦ γκρίσει... Ἄν μὲς 'ς τὸ Κούγγι ἡ στάχτη
Τοῦ Σαμουὴλ δὲ θερμαθῇ, κι' ἂν τὰ κλαριά τοῦ λόγγου
Δὲ φορτωθοῦν μὲ φλάμπουρα καὶ δὲ σεισθῇ ἡ Χειμάρρα,
Φύγε, πουλὶ μου, γρήγορα κ' εἶναι Θεὸς κατάρρα...

Καὶ τὸ πουλὶ ἀνυπόμονο, γοργὰ σὺν τὴν ἐλπίδα
Ἀρπάζει ἀπὸ τὸν ἥλιο μας μὴ λάμψι, μίαν ἀχτίδα
Γὰ νὰ τὴν ἔχῃ συντροφία 'ς τὸ σκοτεινὸ τοῦ δρόμο,
Καὶ χάνεται μισουρανής... Πὲς μου γιατί μὲ τρόπο
Τὸ γύρισμά σου καρτερῶ, γλυκὸ μου χειλιδόνι;...
Θὰ νάχωμε καλοκαιρί;... Ὁφίμο θάλλῃ χιόνι;...

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Ἄν θέλῃς νὰ μείνῃ κρυφὸν τὸ μυστικόν σου, μὴ τὸ εἶπῃς εἰς κανένα, διότι πῶς θέλεις ὁ ξένος νὰ ἦναι διὰ τὰς ὑποθέσεις σου μᾶλλον ἐχέμυθος παρὰ σύ; Ἡ ἐκμυστήρευσίς σου εἶνε ἤδη δι' αὐτὸν ἐν κακὸν παράδειγμα καὶ μία δικαιολόγησις. (G. Farcy.)

* * Ὅριλοι ὡς φρονεῖς, διατάσσει ἡ ἀρετὴ. Μὴ λέγε ὅλα ὅσα σκέπτεσαι, παραγγέλλει ἡ φρόνησις. Αἱ ὀλίγαι αὗται λέξεις περικλείουσιν δολόκληρον πλοῦτον σοφίας πρὸς χρῆσιν τοῦ βίου. (Zschokke.)

* * Τὸ ἀνάγνωσμα ὑπερ σοὶ ὑποῖ τὴν διάνοιαν καὶ σοὶ ἐμπνέει εὐγενῆ καὶ ἀββένωπὰ αἰσθήματα, μὴ ζήτει ἄλλον κανόνα ἵνα τὸ κρίνης· εἶνε καλὸν καὶ χειρὸς καλλιτέχνου. (La Bruyère.)

* * Λέγε πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ λέγε αὐτὴν μετὰ τρόπου εὐαρέστου. Ἡ ἀλήθεια εἶνε εἰκονογραφία, ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν ἐκφέρεται, εἶνε τὸ πλαίσιον τὸ συντελοῦν εἰς αὐξήσιν τῆς καλλονῆς τῆς εἰκονογραφίας.

* * Ὁ φιλάργυρος ὁμοιάζει πρὸς τὸν χοῖρον, ὅστις χρησιμεύει μόνον ὅταν σφαγῇ.

* * Τὸν ἥλιον ὡς καὶ τὸν θάνατον αὐδέποτε ἀσκαρδαμυκτὶ ἀτενίζομεν.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Διατήρησις τοῦ κρέατος.

Κόψον τὸ κρέας εἰς τεμάχια μιᾶς, ἢ, τὸ πολὺ, μιᾶς καὶ ἡμισείας ὀκάδος, θὲς αὐτὰ ἐντὸς χύτρης πηλίνης ἢ κάδου ξυλίνου, λάβε δ' ἔπειτα ἄνθρακα ἀρτίως διαπυρωθέντα καὶ κοπανισμένον εἰς κόνιν, ἐκ χονδρῶν μορίων, καὶ πασπάλισον τὸ κρέας ἕως νὰ σκεπασθῇ καλῶς. Οὕτω διατηρεῖται τὸ κρέας ὑπὲρ τὴν ἑβδομάδα, εἰ καὶ ἐν ὧρα θέρους καὶ μεγάλου καύσωνος μετὰ μίαν ἑβδομάδα τὸ εὐρίσκεις νωπὸν, ὡς ἂν τὸ ἐλάβανες ἀπὸ τοῦ κρεοπώλου κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν. Σημειώσαι, ὅτι ἡ κόνις τῶν ἀνθράκων φράττει τὸν ἀέρα καὶ ἐμποδίζει τὴν σήψιν, ὥστε ὅσον παχύτερον εἶνε τὸ στρώμα τῆς κόνεως (δύο ἢ τριῶν δακτύλων), τοσοῦτον ἀσφαλεστέρα καθίσταται ἡ διατήρησις.